

ЛЕОНІД БАЧИНСЬКИЙ

ПЕРШІ
КРОКИ

Пластове Видавництво
«МОЛОДЕ ЖИТТЯ»

1949

З М И С Т :

Передмова.	
Як стати Новаком? Перші кроки.	5
Новак-прихильник. Заява. Впис до роя.	7
Новацькі проби. Вимоги першої проби.	10
I. Вірю в Бога. Релігійне виховання. Молитви. Богослужби. Поведінка в церкві.	12
II. Мій дім моя громада. Рідна хата. Громада. Поміч іншим. Хустина. Готовість. Чемність.	14
III. Україна моя батьківщина. Герб. Прапор. Гимн. Наша земля. Славне минуле. Культура.	17
IV. Пластове братство. Рій. Устрій. Діловоди. Однострій. Пощо однострій? Відзнака роєвого. Символ роя. Я називаюся... Моя діяльність. Службова книжечка. Знам'я. Тотем. Відзнака роя. Ступені. Клич. Закон. Обіцянка. Пісня. Діловодство. Хроніка. Звітування.	25
V. Рій і Гніздо. Гніздо. Вимоги затвердження. Розв'язання частини. Знам'я. УПН. Впорядник і Гніздовий. Похвали. Перестороги.	49
VI. Кругом природа. Південна прогулянка. Новак годує пташки. Користь птахів. Охорона. Мої приятелі звірята й улюблени квіти. Пісня.	52
VII. Знаки і сигнали. Знаки на прогулянці. Знаки рукою. Знаки свистком. Табір. Новацький вогник.	64
VIII. Треба бути здоровим. Чисте тіло. Руки. Нігти. Зуби. Ноги. Дихання носом. Як сидіти в школі.	68
IX. Новацькі гри. Гри й забави. Правила. Різні гри. Передавання вістки. Усміх Новака.	71
X. Новак радить собі сам. Зарадність. Предмети щоденного вжитку й іграшки власного виробу. Забавки на ялинку.	79
Доповнення для Новачок.	82
Закінчення.	
Список літератури.	84

В тексті 56 образків.

Скавтм. ЛЕОНІД БАЧИНСЬКИЙ
І Кур. УПС

Перші кроки

Матеріали до проб

Пластове Видавництво «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»
«ВАТРА»
БЛЬОМБЕРГ 1949

*Перекладено Головним Командантом Пластунів
i Головним Референтом Новаків.*

*Апробовано: Д-р А. Фіголь, сквтм.
Голова Головної Пластової Стартини
i Референт видавництва УПУ*

П Е Р Е Д М О В А

Ця книжка призначена в першу чергу для виховників новацтва.

Виховник знайде в ній все, що потрібне від приймання Новаків аж до перероблення матеріалу першої проби.

Завдання виховника Новаків — широкі й великі. Він повинен знати не лише правильник УПН для ведення роя і гнізда, але мати в «пальцях» і програмовий матеріал для першої проби.

Більшість виховників — це молоді люди, які не виробили собі ще власної методи праці й не все правильно підходять до виховання Новаків(-чсک), а тому в деяких місцях подано їм і методичні вказівки-поради.

Це не підручник, а лише помічна книжка для виховника. Укладаючи її, автор ставив себе на місце виховника-впорядника, від самого початку його праці в рою чи гнізді.

Зле буде, коли виховник буде стисло держатися того, що тут подано. Для виховника це лише канва, пригадки, матеріал. Користуючись ним, виховник сам виробить собі програми сходин, одне використає в цілості, друге доповнить, інше заступить чимсь новим, більш цікавим і доцільним.

Цілий матеріал подано у формі зрозумілій для Новаків. Трудніші питання всежтаки вимагають від виховника окремих пояснень і спеціяльного підходу і викладу у формі оповідання, пристосованого до рівня розвою й думання слухачів.

Цю книжку написано саме в той час, коли всіх охопила гарячка виїзду в дальшу мандрівку.

Зібрати в ній все потрібне не бул~~ло~~ легко, головно через часті зміни вимог щодо проб, як також і в самому правильнику УПН.

Методичного матеріалу в цій книзі зasadничо дуже мало. Моя брошурка «Як виховувати новаків», хоч її написано 20 літ назад, ще не стратила своєї вартості. Засади лишилися ті самі. Вони обов'язкові для виховника і сьогодні.

Назву «Перші кроки» дано книжці тому, що тут є перші відомості, які дістає дівчина чи хлопець, що починає службу в Пласті.

Хай ці «Перші кроки» будуть для інших заохотою написати

«Дальші кроки», тобто матеріали до 2-ої проби і «Кінцеві кроки Новака» — матеріал до 3-ої проби.

Крім того є бажаним, щоб хтось написав для Новаків книжечку зі зразками сходин та розкладом матеріалу для проб. В цій ділянці були вже вдалі взірці скавтм. Т. Самотулки.

Якщо розмір книжки й кількість кліш — недостатні, то причина цього — умови, в яких ми живемо на чужині, та брак фондів.

В списку літератури подано лише українські видання. Він теж неповний. Зібрано лише те, що можна було знайти в Німеччині.

Появу цієї книжки завдячую в першу чергу скавтм. д-р Є. Пеленському. Він не тільки робив мені цінні вказівки, поради й заваги, а ще й заохочував мене довести до кінця розпочате діло. Він був свідком того, як багато труднощів треба було поробити при уложені цієї книжки.

Також дякую скавтм. Т. Самотулці, що переглянув рукопис з доручення Г. П. С. і теж дав мені ряд цінних вказівок.

Поява цієї першої книжки для новаків збігається з 25 річницею заснування Уладу Новаків.

Автор

Як стати Новаком?

1. ХТО МОЖЕ БУТИ НОВАКОМ?

Улад Пластових Новаків — це, з уваги на вік членів, перша виховна спільнота Українського Пластового Уладу, тобто спільнота дітей віком від 8-12 років включно.

З Правильника УПН
«Пластові Вісті» ч. 1 (?) 1948 р.

2. ПЕРШІ КРОКИ

(Організаційні вказівки)

Хлопець, що зголосився до Уладу Новаків, починає свою службу в Пласті від дня зłożення заяви про вступ. З того часу він стає прихильником новацтва.

Вступ до Уладу Пластових Новаків — добровільний. Передвступні умови є для кожного хлопця такі:

- a) Згода батьків.
- b) Лікарська довідка про стан здоров'я дитини.
- v) Згода рою і впорядника на прийняття кандидата.

a) Згода батьків

Хлопець, що хоче вступити до Уладу Новаків, мусить мати згоду на це своїх батьків або свого правного опікуна.

Заяву пишуть батьки самі, або підписують готовий її взірець, який дістає хлопець у впорядника. Зміст її такий:

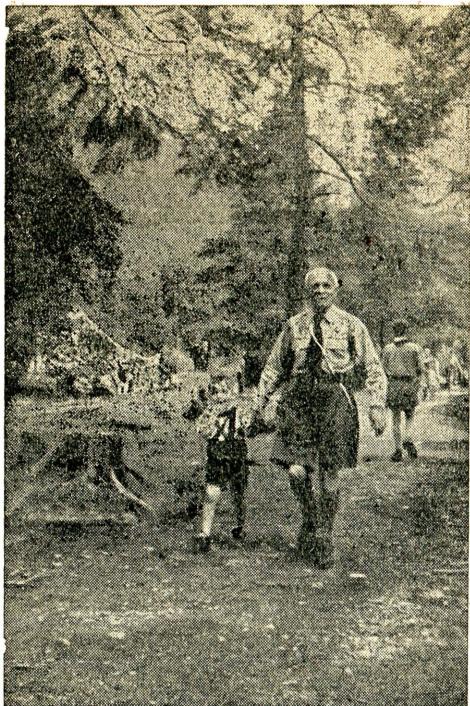
З А Я В А

Знаю в загальному ідейні основи та виховні цілі Українського Пласти й даю згоду на приступлення моєго сина (мої доньки) народж. 19 до Гнізда УПН у (місцевість) , дня 19 р.

Підпис

Розмір заяви — на одну четверту поодинокого аркуша паперу. Як поступити, коли батьки нічого не знають про Український Пласт? В таких випадках є побажане, щоб Пластові виховники в кожній місцевості 1-2 рази на рік робили прилюдні виступи, де поруч з певною програмою, давали б і короткий, приступний і зrozумілий, відчит про Пласт. Відчит повинен бути цікавий, з прикладами з пластового життя, що ясно висвітлив би ідейні основи та виховні цілі Українського Пласти.

Батьків Новаків на початку шкільного року треба скликати на сходини і подати їм потрібні інформації.

Верховний пластун з Новаком

Для батьків дітей, що не ходять до школи, можна зробити інформаційні сходини разом з батьками школярів або окремо, запросивши їх поіменно.

б) Лікарська довідка про стан здоров'я

Лікарські оглядини про стан здоров'я потрібні з 3-х причин:

1. Не можна приймати до Уладу Новаків дітей хворих на серце, груди й інші недуги, з огляду на те, що Новак має спеціальне виховання, зв'язане з прогулочками, руханкою, таборуванням і т. п. Захворіння Новака в гурті дітей може дати нагоду для всяких розмов, що могли б зашкодити Пластові, навіть без вини зі сторони Пластового Уладу. Хворих на заразливі недуги не можна приймати з огляду на інших Новаків.

2. Вимога піддатися лікарським оглядинам свідчить, що наш Улад опікується здоров'ям своїх членів, що корисно настроює батьків.

3. Ця вимога привчає Новака старатися для себе добути необхідне. Є це початок плекання зарадності й вимагає певної сміливості.

Оглядини може переводити кожен лікар. Вибір лікаря залежить від батьків.

В лікарській довідці має бути стверджене, що хлопець може належати до Пласти*).

Пластове виховання, пластовий дух повинні мати також ті діти, яких природа не наділила здоров'ям, але які в майбутньому можуть стати добрими громадянами своєї Батьківщини.

Кожний впорядник мусить пильно стежити за здоров'ям кожного свого Новака. Для того між ним, лікарем і Новаком завжди повинен бути тісний зв'язок.

Вказівки лікаря впорядник перекладає в життя.

в) Згоди роя і впорядника

Хлопець, що має згоду батьків і має ствердження лікаря, що є здоровий, має ще полагодити дві справи:

1. Звернутися до того роя, до якого хоче вступити, з прошанням про прийняття його. Він звертається з нею до роєвого. Роєвий зголосує це на чергових сходинах роя і про рішення повідомляє новозголошеного члена.

2. Зголоситися до впорядника того самого роя з тою самою прошанням. Ця формальність потрібна для того, щоб зберегти певний порядок приймання членів. Впорядник може прийняти лише точно визначене число хлопців відповідного віку, які разомтворять наче б одну родину.

Впорядник обмірковує цю справу з гніздовим.

Від часу прийняття до роя хлопець носить називу Новака-прихильника.

3. НОВАК-ПРИХИЛЬНИК

Новоприйнятий хлопець перебуває деякий час в рою, як Новак-прихильник. Є це час перевірки, чи новоприйнятий надається до новацького життя. Впорядник пильно придивляється до нього, робить свої помічення й занотовує їх. Час перевірки триває від 6-ти до 9-ти тижнів.

Коли мине час перевірки, впорядник оголошує Новакам-прихильникам, що вони успішно відбули час перевірки, і в точно визначений день, в привільноті роя, відбирає у прихильників заяву про вступ. Це можна зробити і в домівці, і під час прогулки, або під час якогось свята.

Новак-прихильник не носить ніяких відзнак і не має права носити однострій.

За час перевірки майбутнього справжнього Новака, впорядник під час ігор, забав та прогулок повинен виробити собі повне

*) В більших осередках вказано творити окрім рої з дітей-калик (уломних) і хворих.

уявлення про нього і мати повну його характеристику. Коли переконається, що хлопець-прихильник надається до новацького життя, то починає підготувати його до складення заяви про вступ до новацького роя і гнізда.

а) Заява прихильника

Цю заяву прихильника, що вже пробув в гнізді 6-9 тижнів, не треба змішувати з заявою батьків і заявою (зголошеним) хлопця чи дівчини на самому початку вступлення до Уладу Новаків.

Щоб стати Новаком прихильник мусить точно приходити на сходини і скласти в присявлості роя таку заяву:

«Хочу бути добрим пластовим Новаком (-чкою). Прошу прийняті мене до новацького гурту.»

Заяву цю прихильник мусить проказати напам'ять і вміти її пояснити.

Добрий Новак є той, що вміє добре поводитися вдома, в школі й на вулиці, є слухняний і вміє точно виконувати все, що йому доручить впорядник роя.

Новак хоче належати до новацького гурту, бо це є найкраща організація хлопців. Новак ніколи не завдасть сорому своєму рою.

По зложенні заяви про вступ впорядник подає Новакові руку і з того моменту він стає справжнім ПЛАСТОВИМ НОВАКОМ.

Тепер він може носити притисковий однострій, новацькі значки роя, хустину та роєву відзнаку. Цей день Новак записує до своєї службової книжечки і далі має відбути 6 місячну службу в Уладі Новаків, щоб потім приступити до I проби. Він буде старатися опанувати приписаний матеріал і дістати відзнаку Новака. Дата складення заяви є рівнозначна з датою прийняття до УПН.

б) Впис до роя

Ось один з можливих способів прийняття нового Новака до роя.

Впорядник наказує всім Новакам своєго роя, щоб вони в точно визначену годину, найкраще як смеркається, прийшли в одностроях до якогось місця, де немає людей, напр. до ватри під лісом, або до руїн замку, кудись на гору, або до озера, чи куди інде, а в негоду — до домівки.

Не треба казати, в якій справі. Це таємниця роя. Роєвому крім того каже принести знам'я й тотем. Новакам-прихильникам велить принести з собою по дві кольорові стрічки 1 см. завширшки, 30 см. завдовжки, байдуже якого кольору.

Сам приносить цвяшки з широкими головками й молоток.

У визначений час сходяться Новаки. Впорядник приходить перший. Всі «старі» Новаки роблять коло. Біля впорядника стає роєвий зі знаменем і Новак з тотемом. Прихильники стають збоку, вряд, поза колом.

Впорядник вітається гаслом роя, напр.: «Пугу-пугу!»

Новаки відповідають: «Пугу-пугу, Новак з Лугу!»

Впорядник: Люби Пугачі-Новаки! Сьогодні приймаємо до нашого роя нових братчиків, які відбули визначену їм пробу і напев-

Найменший новак

но будуть добрими членами нашого роя. Чи є на те ваша згода?

Новаки: Згоди! Згоди!

Впорядник: Прихильники, увійдіть до нашого кола!

Прихильники входять і стають лицем до впорядника.

Впорядник: Чи знаєте ви, як називається рій, до якого ви хочете увійти і стати правдивими Новаками?

Прихильники: Знаємо; Пугачі!

Впорядник: Чи знаєте, яку маєте ви зложити перед цілим роем заяву?

Прихильники: Так, знаємо.

Впорядник: (до кожного зокрема). Виголоси свою заяву!

Прихильники, що складають заяву, стають «струнко». Решта зберігає повагу. Прихильники по черзі проказують заяву;

«Хочу бути добрим пластовим Новаком. Прошу прийняти мене до новацького гурту».

Впорядник: Чи будете ви гідними членами нашого роя «Пугачів»?

Прихильники: Будемо!

Впорядник: Ми рішили прийняти вас до нашого роя «Пугачів». Підійдіть до нашого знамени й доторкніться до нього рукою.

Прихильники роблять це по черзі і відають пошану знамені.

Впорядник: Тепер прибийте до тотему стрічки, які ви з собою принесли. Хайн ваші стрічки будуть разом з нашими на роевому тотемі. Завтра вирижете своє ім'я на держацьку тотема.

Прихильники роблять це по черзі, за допомогою впорядника. Потім стають лицем до впорядника і вітають його і рій привітом «Готуйсь!» — «Пугу-пугу!»

Впорядник причіплює кожному прихильникові відзнаку роя і подає кожному ліву руку. Те саме роблять роєвий (на цей час він передає знам'я сусідові). Потім впорядник каже:

Нові Пугачі! Від сьогодні ви маєте право носити новацький

однострій і значок роя. Я надіюсь, що за 6 місяців ви зложите І новацьку пробу і дістанете відзнаку Новака-жовтодзьоба. Бажаю вам успіхів!

Всі: Готуйсь! Пугу-пугу, Новак з Лугу!

Всі оточують нових братчиків, щиро їх вітають і зі співами вертаються додому.

Новацькі проби

Всіх новацьких проб є 3:

Перша — на ступінь **Жовтодзьоба**

Друга — на ступінь **Юного орляти**

Третя — на ступінь **Орляти**

Вимоги першої проби

Першу пробу можуть складати ті Новаки, що закінчили 8 років життя й виконали все, що вимагається від прихильника.

ПРОБА НА СТУПІНЬ ЖОВТОДЗЬОБА

A. Вимоги допусчення до I проби:

Новак:

1. Має щонайменше 3 місяці задовільної служби, як Новак.
2. Молиться, ходить до церкви та вміє в ній поводитись.
3. Вміє привітатись і попрощатись із старшими на новацькими виховниками. Супроти старших є служнянин і ченчий.
4. Приходить в чистому одязі на заняття роя чи гнізда. Самостійно чистить одяг та взуття, не залишає за собою сміття.
5. Виконає самостійно одну іграшку або предмет щоденного вжитку та нарисує один рисунок.
6. Добре вчиться в школі.
7. Відбуде південну пластову прогуллянку.
8. Знає знаки руками (6), свистом (2).
9. Знає адресу впорядника та гніздового.
10. Знає день, місяць, рік та місце свого народження.
11. Здобуде 10 хрестиків (3 за добре діло, 5 за успіх у графах з особливим підкресленням, чи додержується в них правил і 2 — за пластовий заробіток).
12. Пройде з успіхом ігровий комплекс «Отрок»*).

B. Вимоги проби:

1. Знає, хто такі пластові Новаки, що таке рій, гніздо, УПН, новацький закон, новацька обіцянка, новацьке привітання, новацький клич, новацьку пісню, новацький однострій, новацьку відзнаку,

*) Ігровий комплекс «Отрок» появиться окремо.

новацьку систему похвал і пересторог та розуміє пластове добре діло.

2. Назове три рослини, три тварини із свого довкілля, розкаже, як опікується в зимі пташками.

3. Знає, як і чому треба мати чисті руки, ноги, зуби, вуха. Чому треба дихати носом, як треба сидіти на шкільній лавці під час писання.

4. Видержить пробу фізичної вправності (гри: з ходом, біgom, скоком, метом, повзанням).

5. Видержить пробу бистроти чуттів (гри, які переміни на столі та інші підготовчі до три Кіма — на чуття: слух, смак, нюх, дотик).

6. Знає український герб, вміє заспівати український гимн, шанувати український прапор і розкаже, що знає про Україну.

Перша проба на ступінь Новачки-жовтодзьоба

Має вже 3-6 місяців служби, як Новачка.

1. Молиться, ходить до церкви та вміє там поводитись.

2. Старається виручати в роботі батьків та всіх домашніх. Дома є пожиточна.

3. Знає, що доброго можна щодня зробити — вдома, в школі, чи в пластовий домівці.

4. Завжди є усміхнена, згідлива і весела.

5. Знає новацьке привітання-клич, кого ним поздоровляти, знає новацьку пісню та новацький закон. Знає знам'я свого гнізда, краску та назву. Знає загальну відзнаку Новаків.

6. Уміє дещо розказати про український державний герб, прапор та гимн. Знає, як поводитися супроти них.

7. Дбає про чистоту тіла, має чисті руки, нігти. Щодня миється рано і перед спанням і щодня рано й перед спанням чистить зуби. Самостійно чистить одежду, взуття і ніколи не лишає по собі сміття.

8. Знає, як треба сидіти в шкільній лавці під час писання й читання.

9. Вміє співати в марші і вміє бавитися в 10 різних ігор.

10. Вібудзе 4 прогулянки.

11. Зимою опікується пташками, улаштовує місце для їх кормлення та дбає про щоденний корм для них.

12. Знає день, місяць, рік і місце свого народження.

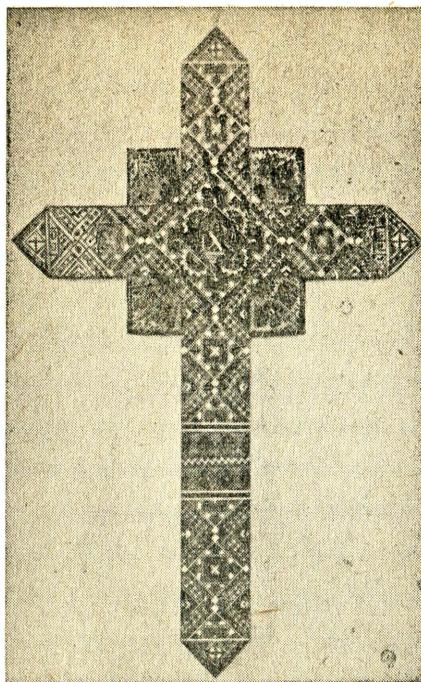
13. Знає прізвище впорядниці і гніздової. Вміє показати, де воно живуть.

14. Почує шепотіння у віддалі 6 метрів. Розрізнати з замкненими очима: тріскіт галузки, потирання сірника об коробку, хід чи біг людини по твердій підлозі.

15. Вміє означити години на годинникові.

16. Вміє скакати через шнур 5 способами.

(«Вісті Булави». Додаток до Правильника УПН, ч. 1)

I. Вірю в Бога

1. Релігійне виховання

При цьому розділі впорядник мусить мати спеціальний підхід до Новака, відповідно до його віку, розвитку та розуміння ним певних релігійних питань.

Душа дитини є ніжна і чутлива. Неправильний підхід до неї може привести до шкідливих наслідків.

В цілому світі до Пластву не може належати той, хто не вірить у Бога, цебто безбожники. Український Пласт також плекає глибокі засади релігійного й морального виховання. Ці засади треба прищеплювати Новакові від самого початку його вступу до Уладу Новаків.

Релігію, як науку, дає молоді вчитель-священик в школі, на екзортах у неділі та свята, на проповідях у церкві, при гутірках з молоддю, під час реколекцій (релігійних поучень) і при інших нагодах.

Пластовий духівник доповняє це завдання в тісному осередку пластового життя, в таборах, на довших прогульках і під час пластових свят, як напр. у день патрона Пласти св. Юрія і при інших нагодах.

Пластовий Улад сам не дає релігійних поучень, не вчить Новаків молитов, не дає вирішень різних релігійних питань, але обов'язком Пласти є вщеплювати в Новаків основи морального поступовання і зокрема викорінювати неморальну й нерелігійну поведінку.

2. Молитви

Новак має освідчити при першій пробі, чи він знає молитви, які вимагає у нього священик, чи він щодня молиться і повинен назвати ті молитви, які знає.

3. Богослужби

Від малого дитинства батьки водять своїх дітей до церкви. Діти зразу не усвідомлюють собі того, пошо ходять до церкви, не знають молитов, але систематичне перебування в неділі і свята в Церкві, побожний настрій, приклад батьків — впливають на дитину і в її душі зароджується єднання з Творцем Всесвіту і потреба ходити до Божого храму.

Тому треба, щоб Новаки ходили до церкви, найкраще організовано, — зі своєю школою.

За мирних часів, на Українських Землях, греко-католицька Церква мала окрім Служби Божі для шкільної молоді й літій. Такі служби Божі не були довгі, ані втомні і обов'язок йти до церкви не був тяжкий для молоді і її здоров'я. Співані Служби Божі (греко-католицькі й православні) для Новаків — є залогом й утяжливі. Тому питання ходження Новаків на повні Служби Божі треба узгоднювати з священиками, пластовими духівниками і шкільною владою. Пласт має до їх заряджень пристосуватися.

На пробі Новак повинен освідчити, що вінходить до церкви так, як йому поручив у школі його священик.

4. Поведінка в церкві

Церква — це Храм Божий, і Новак повинен знати, що є певні правила, яких треба в церкві дотримуватись.

До церкви завжди треба приходити чистому, зі старанно причесаним волоссям, у чистому, святочному, неполегтому і непом'ятому вбранні. Черевики теж повинні бути гарно вичищені.

До церкви входити тихо, легко, навшпиньки (на пальцях). Не вільно стукати ногами. Треба ставати на місце, визначене священиком або керівником школи чи впорядником Новаків. Не штов-

хатися і ні є пхатися проміж людей допереду. Стояти свободіно, але не розмовляти, не обертатись і не виходити з церкви під час Богослужби без особливо важкої причини.

Під час Служби Божої ставати на обидва коліна тоді, коли це роблять всі, що моляться, і як нас повчив священик.

Якщо Новаки приходять до церкви під проводом свого впорядника, чи гніздового на молебнь чи інші святочні Богослужіння, то виконують зазначення свого новацького проводу щодо місяця стояння й часу приходу й відходу з церкви. У всьому іншому змін немає.

Якщо Новак веде себе не так, як треба, впорядник по Службі Божій зверне на це Новакові увагу так, щоб ніхто того нечув. В особливо яскравих порушеннях правил поведінки в церкві, як от розмови, сміх, перешептування і т. і., слід зробити винному заввагу тут же, в церкві.

ІІ. Мій дім і моя громада

Рідна хата

Наш дім — це маленька держава. Батьки мають свої обов'язки, які виконують для добра всієї сім'ї. Подивіться на життя бджіл, — який там взірцевий порядок і яка там мудра домашня господарка. Кожне знає що і як робити.

Новак не може бути байдужим до того, що робиться дома. В міру своїх сил і знання він помагає батькам, особливо матері, що найбільше має всяких турбот і піклування. Вона удержує хату: варить, порядкує, міс білизну і тисячі інших справ має на голові.

Новак мусить прийняти участь в праці свого рідного гнізда.

Новак не буде нічого робити, щоб утруднювати іншим хатню працю. Не буде робити непорядків, розкидати свої й домашні речі, вередувати і т. і. Навпаки, — поможет: принесе що треба, послужить, пособить в роботі і все, що взяв, покладе на своє місце.

Громада

Порядок — це сталий обов'язок Новака. Всі його речі — зоршити, забавки, іграшки в школі і в рої — завжди лежать на своєму місці, гарно поскладані. Порядку додержується він також і на вулиці: треба ходити правою стороною, переходити вулиці там, де вказано, іхати ровером згідно з правилами вуличного руху і т. і. В школі Новак не буде кидати паперів і смітти на підлогу. Ніколи не лишає по собі сміття. На прогулках не галасує, пристойно поводиться, не як дикун. В лісі не зробить непорядку і по вілоді полищить все так, щоб ніхто не сказав: «О, дивіться, — тут були хлопчицька, — якого непорядку нарobili!» В таборі, в шатрі, в наплечнику все класти на своє місце, щоб нічого не губилося та щоб потім не нарікати, що щось пропало.

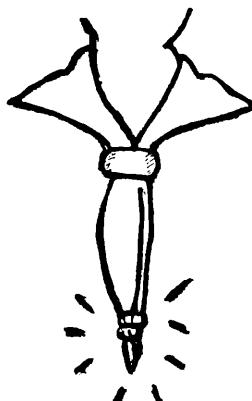
Поміч іншим

В міру своїх сил Новак радо помагає іншим, особливо старшим, хворим і калікам. Помогти можна і треба при кожній нагоді.

Скільки радості й потіхи має Новак у своєму рою! Веселі сходини, гарна прогуллянка, їзда до табору, пластова виставка, можливість пізнати щось цікаве, гри, забави, сміх, жарти. Все це робить Новака щасливим.

Але найбільше щастя зазнає Новак, коли він іншого зробить щасливим, радісним, вдячним і усміхненим. Це є правдива радість. Новак — це маленький лицар. Він старається щодня зробити добрий вчинок. Не конечно це має бути щось велике. Кожного дня є багато нагод зробити якусь ченість вдома, на вулиці, чи в товаристві. Піднести дитину, як упаде, забавити її, щоб не плакала. Подати комусь те, що йому упало. Показати дорогу чужинцеві, провести на якусь вулицю. Оберегти пташку від нечесних дітей, які хотять забрати пташенят або яечка. Помогти понести пакунок. Уступити свое місце старшому в трамваї, чи поїзді. Стерти непристойні написи в книзі або на стіні. Провести сліпого через вулицю. Відкрити двері. Дати коневі води. Помогти попхати візок під гору. Улегти товарищеві вивчити лекцію в школі. Нагод є дуже багато.

Новак часто дивиться на свою хустину. Вдолі зав'язано вузлик. Він пригадує Новакові, що слід зробити добре діло.

Хустина Новака

Якщо Новак не має однострою, то просить впорядника купити спеціальні медалики «Добре діло». Або зробить сам округлу чи довгасту маленьку дощинку. Гарно її виструже й вирізьбить на ній такий напис: «Мое добре діло». Рано, як встає, кладе цю дощинку

до правої кишені. Як зробить якесь добре діло, непомітно для інших, перекладе дощинку «Добре діло» до лівої кишені. Хай вона буде близче до серця — на знак, що добре діло зроблено від широго серця.

Ніякої винагороди за це брати не вільно. Ні яблучка, ні цукорка. Тоді це не буде добрий вчинок, але заробіток.

Добре діло робиться так, щоб ніхто про те не знав. Хвалитися ним не вільно.

Готовість Новака

Кожної хвилини Новак обов'язаний дати інформації кожному, хто звернеться до нього, — на вулиці, чи в приміщені.

Нов'як мусить пам'ятати, де є лікарня, найближчий лікар, де аптека, поліція і рятункове поготівля.

Усі адреси Новак записує до своєї новацької книжечки.

Коли Новак в однострої, то може сподіватись, що до нього хтось звернеться за такими інформаціями.

Чемність

Чемність — одна з вимог доброго виховання. Як прикро, коли хтось зробить закид батькам, що іх діти зле виховані. З поведінки Новака судять про батьків. Не робіть прикраси своїм найдорожчим. Від дня впису до Пласти візьміть собі за правило все бути чемним. Пам'ятайте такі дві наші приказки:

«Чемній людині — все двері відкриті».

«Про чемну людину — все добре говорять».

Зі старшими і зі своєю новацькою старшиною завжди вітай-тесь чемно. Без однострою при зустрічі з пластовими виховниками не треба здіймати капелюха, а так само, як і в однострої, вітатися новацьким привітом «Готуйсь!». В однострої Новак крім того підіймає два пальці правої руки, як буква «У», нарівні з плечем.

При зустрічі з учителями і старшими Новак, коли він не в однострої, здіймає капелюх чи шапку за 3-5 кроків наперед.

В хаті і в товаристві Новак вітається уклоном голови і не говорити жадних словничих привітів, як «добриденъ», «мое поважанія» і т. і. А головне — ні в якому випадку не подає перший руки. За стіл не сідає перший, а останній; за столом сидить скромно, на при-

значеному місці; єсть поволі, нарівні з іншими, держить правильно ніж і вилку і веде себе так, як кажуть неписані закони «доброї поведінки». Про чemu поведінку написано багато книжок. Список їх подаємо при кінці цєї книжечки.

Про поведінку Новака в школі, на вулиці, в гостях тощо, ми не подаємо поучень, а відсилаємо до окремої книжечки, що ширше порушує цю важну ділянку виховання Новака й цілої молоді.

Впорядників найкраще познайомити Новака з основами доброї поведінки під час ігор, у формі оповідання, на якомусь прикладі.

Примітка: Новачка обов'язана знати, що доброго може вони зробити щодня — вдома, в школі чи в домівці. Для Новачки вдома є велике поле до помочі, головно матері, в господарстві, при кухні, при різних направках одягу, білизни, при утримуванні порядку й чистоти в хаті.

III. Україна моя батьківщина

ДЕРЖАВНЕ ВИХОВАННЯ

1. Український герб

Герб — це постійний знак Держави.

Державно-національний український герб — це золотий тризуб на синому полі. Цей герб дуже старий, бо його вживали вже найдавніші українські князі.

Цей герб мали наші князі на печатках, грошах і інших державних знаках. Ще й тепер знаходять старі українські гроші з княжих часів — гроші володарів нашої славної Української Держави, на яких вибито наш герб. Найстарші гроші з українським гербом чеканив вел. князь Володимир Великий майже тисячу літ тому (979-1015).

Тризуб, як герб нашої Держави, затвердила Українська Центральна Рада, наш український парламент в Києві 22. березня 1918 р., коли ми мали свою відновлену незалежну Українську Народну Республіку.

Герб для Новака — це знак гордості й пошани до своєї української минувшини. Кожний Новак старається навчитися рисувати рідний герб.

2. Український прапор

Наш прапор є блакитно-жовтий. Барви на ньому вміщені по-земо. Український прапор є один для всіх українських земель.

Наш український прапор для нас є дорогий, є нашою гордістю, ми його любимо й шануємо.

При піднесенні прапора на шоглу, або при проході українського прапора на чолі війська, чи іншої організації — треба йому віддати честь і пошану так само й тим самим способом, як і національному гімнові.

Прапора не вільно вживати до різних реклам, в ресторанах і забавових місцях.

Прапор має все бути свіжий, не вилинялий, не потріпаний. Старий прапор треба спалювати.

Новак уміє нарисувати український прапор і розмальовати його барвами.

3. Національний гімн

Ше не вмерла Україна і слава і воля,
Ше нам, браття молодії, усміхнеться доля;
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці!

Душу, тіло ми положим за свою свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду!

Новак повинен вміти поправно заспівати цей наш гімн. Написав його Павло Чубинський, а музику уложив М. Вербицький в 1870 році^{*)}.

Гімн є один для всіх українських земель. Змінювати, доповнювати, чи інакше співати — не вільно^{**)}). Є народи, що мають гімн ще далеко старший. Інші наші, — напр. англійський (з 1696 року), змістом дуже застарілий, але його співають всі, і нікому до голови не приходить змінити його зміст.

Хоч Україна сьогодні — не вільна, але вона «не вмерла», живе їй буде жити в українських сестрах. Яка б доля не стрінула, ми все вірні Україні і віримо в її краще майбутнє — в те, що нам «усміхнеться доля».

Щоб Україна була вільна і сильна, треба волю України добувати великими трудами, невигодами і навіть життям своїм, а тому і співається в гімні: «душу й тіло ми положим за свою свободу».

Національний гімн можна співати тільки з нагоди національних свят при святочних урочистостях, на академіях та під час підіймання й опускання прапору.

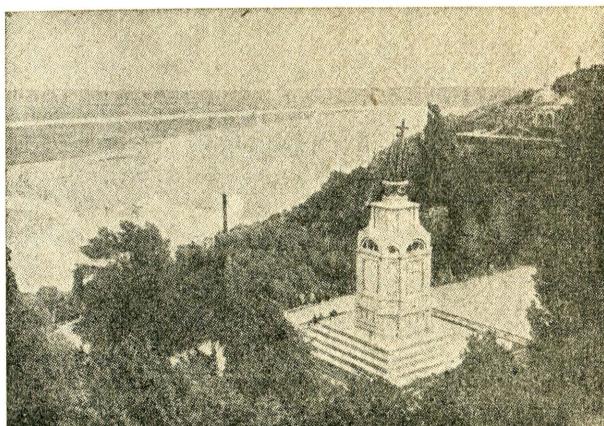
^{*)} Гімн — це поважна, святочна пісня.

^{**)} Мелодію гімну не можна підкладати до інших слів.

Під час співання національного гімну треба стояти «струнко» й зберігати найбільшу повагу. Люди в цивільному уборі під час співання гімну, здіймають шапки, а якщо сиділи перед тим, то встають.

Від самого початку новацького виховання треба вщеплювати молоді глибоку пошану й любов до своєї держави, гербу, прапору та її історії.

Новаки мусять гордитися тим, що вони члени Української Нації.

Пам'ятник св. Володимира в Києві

4. МОЯ УКРАЇНО!

а) Наша земля

Україна має вигляд величого неправильного чотирокутника. З заходу на схід він має 2000 км, а широчина його — 1000 км. Довжина границь — понад 7000 км. Поверхня України, без національно мішаних земель, мас 720.000 кв. км. Там мешкає коло 40 мільйонів українців. Україна по величині займає 3 місце в Європі.

Границі України для оборони некорисні, крім півдня де є Чорне і Озівське море.

Україна — край розлогих рівнин. Гори (Карпати і Кримські) займають лише незначну частину поверхні. Земля дуже врожайна. Підсоння лагідне, помірковане. Річок багато, деякі з них судноплавні. Найбільша ріка — Дніпро, довжина його — 2285 км, потім Дністер — 1375 км. Озер мало. Рослин дуже багато. Звіріна дуже різномірна. Україна є сільсько-господарський край. Лише одна восьма України покрита лісами. В глибині землі є корисні копалини: вугіль, зализо,

манган, нафта, сіль і багато інших.

Головні міста України: столиця Київ, що має 846 тис. населення, Харків — 833 тисячі. Одеса — 604 тис., Січеслав — 510 тис., Львів — 450 тис., Полтава, Чернівці по 130 тис. населення.

Україна має все, щоб могла сама давати собі раду й бути від нікого незалежною. Багатства її такі великі, що вона може прогодувати не лише себе, а й цілу Європу.

Св. Юр у Львові

б) Славне минуле

Сліди людського життя в Україні збереглися з-перед багатьох тисяч літ, коли люди не знали ще ніякого іншого знаряддя крім найпростішого — з лупаного каменя. Тимто ця доба називається рання кам'яна доба. Які були тоді люди, невідомо.

Предки українців і інших слов'янських народів жили від найдавніших часів в доріччях горішнього Дніпра і Двини, цебто в північній Україні і на Білорусі. Вони займалися вже від дуже давніх часів хліборобством і плеканням худоби.

Учені відкопали багато старих осель давнього хліборобського населення з пізньої кам'яної доби. Хати та взори на глиняних виробах були подібні до нинішніх українських хат і взорів на глечиках, вишивках і писанках. Люди, що жили тоді переважно в околицях Києва, були предками українців. Від місця, де відкрили першу таку

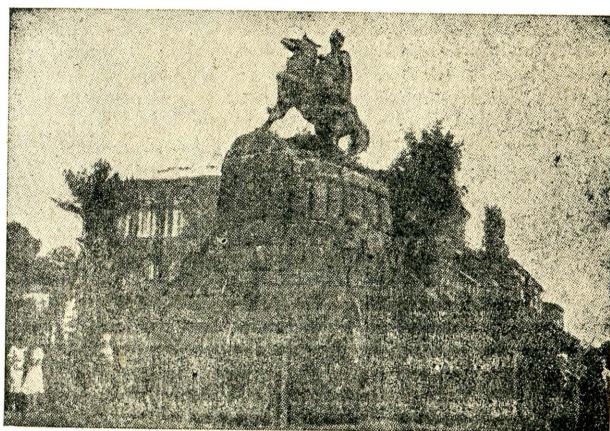
оселю, Трипілля біля Києва, названо цю культуру трипільською. Ця культура дуже гарно розвивалась 3000-5000 літ тому.

В перших століттях по Христі предки теперішніх українців зі своїх давніх осель в північній Україні вийшли на південь і дійшли до Дунаю і Чорного моря. Називали їх тоді антами. Над Чорним морем створили Анти велику Державу, що існувала до VIII століття.

Від найдавніших часів вели українці бої з азійськими ордами, захищаючи від них не лише Україну, але й всю Європу. Знаємо, що на Україну нападали такі орди, як гуни, авари або обри, мадяри, болгари, потім хозари, печеніги, половці, а потім татари й турки. Ослаблених у боях з азійськими ордами українців використовували також сусіди з заходу і півночі, нападаючи й собі на Україну. Так напр. в 376 р. напало на антів німецьке плем'я готів і вбило антського короля Божа.

Від найдавніших часів вели українці торгівлю з Півднем, особливо з Грецією і культурною передньою Азією. Купці привозили з собою також нові культурні надбання, як напр. знання властивостей металів і різні металеві знаряддя.

Під натиском степових орд відійшли анти в VIII ст. на північ і створили нову державу з осередком у старому українському місті Києві. Ця держава називалася Русь.

Пам'ятник Богдану Хмельницького в Києві

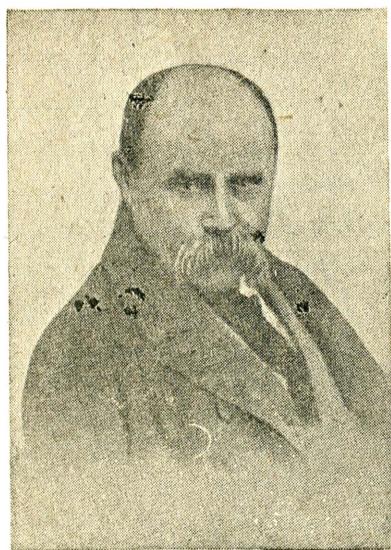
Київські князі, починаючи від першого великого князя Олега, що володів у IX ст., робили часті походи на південь, до Греції, щоб домогтися корисних торговельних умовин для українських купців у грецьких землях. Найбільшим князем того часу був вел. кн. Святослав Хоробрий, що дуже поширив границі Руської Держави. Подібно, як Олег, заключив він з греками корисні договори.

Українці-руси, що були того часу поганами (хоч дехто прий-

мав святий хрест і раніше, як напр. вел. княгиня Ольга), прийняли християнство за вел. князя Володимира Великого в 988 році. Його син, Ярослав Мудрий, вславився величавими будовами і піднесенням освіти. В тому часі Русь-Україна належала до наймогутніших і найкультурніших держав в Європі.

В XIII ст. напали на Україну татари, що дуже її послабили. Осідок Української Держави треба було перенести на захід до Галича, де володів король Данило.

З ослаблення України в наслідок боїв з татарами скористали литовці, що приєднали Україну до своєї держави. Але в ній панами скоро стали українці завдяки тому, що були більш освічені. Державною мовою в Литві була русько-українська мова.

Taras Шевченко

Коли ж Литва об'єдналася з Польщею, яка стала гнобити українців, вони визволилися з-під польської залежності. Допомогло в тому українське військо, запорізькі козаки, що їх зорганізував кн. Дмитро Вишневецький над Дніпром, за Порогами. Запоріжці охороняли Україну від постійних нападів кримських татар. З часом козаки так зросли в силу, що не лише могли охороняти Україну, але навіть самі нападали на татар і турків, головно під проводом гетьмана Петра Коняшевича-Сагайдачного. Цих козаків повів проти поляків великий гетьман Богдан Хмельницький, що їх побив та занував Українську Козацьку Державу 1648 р. Думав він, що лігше

буде Україні поводитися в цій боротьбі в союзі з Росією, який за-
ключив 1654 р. Але хитрі москалі по смерті гетьмана стали цей
союз використовувати для поневолення України. Тому інші укра-
їнські гетьманы, як Петро Дорошенко і Іван Мазепа, мусіли боро-
тися ще й проти Москви, що остаточно перемогла і знесла само-
стійність України і Січі Запорізької в кінці XVIII ст.

Іван Франко .

Леся Українка

Нова українська держава, Українська Народна Республіка, повстала 1918 р., але й вона по 3 роках боротьби з Москвою і Польщею була насильно влучена до Советського Союзу, як Українська Радянська Соціалістична Республіка.

в) Наша կультура

Український народ дуже роботячий, здавна займався хлібо-
робством і здавна мав високу хліборобську культуру, цебто вмів
добре обробляти землю і плекати худобу.

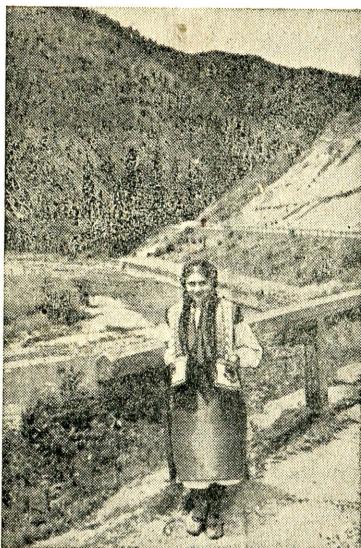
Вищу культуру перейняли ми з Греції разом з християнством.
В давнину найбільш освіченими людьми були монахи. Найбільший
і найславніший монастир в Україні це Печерська Лавра в Києві,
що її заснували майже 1000 літ тому українські святі Антоній і Тео-
досій. В Печерській Лаврі від найдавніших часів списували монахи
різні книги і в XI ст. написали найдавнішу історію України та

життєписи українських святих. Монахом Печерської Лаври був та-
кож і перший український митрополит Іларіон.

Коли винайдено друкарство, то Лавра й інші українські мона-
стирі позаводили в себе друкарні і видавали книжки. Вславився
в тому ділі особливо інший український митрополит, Петро Могила.

Українці народ побожний і побудували багато величавих цер-
ков, з яких найбільша і найдавніша — це церква св. Софії в Києві,
святих. Крім згаданих уже засновників Київсько-Печерської Лаври
що її збудував ще вел. князь Ярослав Мудрий. Українці мали чимало
святым був вел. кн. Володимир Великий, його два сини Борис і Гліб
і інші.

Так само розвинулось українське письменство! Найбільші

Гуцулка

українські письменники: згаданий вже митрополит Іларіон, що напи-
сан дуже гарну «Похвалу князеві нашему Володимирові», далі неві-
домий автор «Слова о поході Ігоря», потім Іван Вишенський, а в
новіших часах Тарас Шевченко, Іван Франко і Леся Українка.

Українці народ музикальний, що любить спів і музику. Най-
більший український музикант був Микола Лисенко. Він укладав
гарні пісні, подібні до прекрасних народних пісень, яких багато спі-
вають здавен-давна по селах, і яким є мало рівних.

Не менше славне є українське мистецтво, мальлярство й різь-
барство, а головно — вишивки, килими й писанки.

Українці мають чим гордитися. Новак шанує українські зви-

чай, обряди, пісні і твори мистецтва. Не забуває за них, а навпаки старається їх пізнати і вивчити.

Примітка: Цей розділ є лише канвою для впорядника. Не конечно в цілості має він бути опанований Новаками. Трудніші речі можна опустити. Впорядник цікавими оповіданиями подає Новакам окремі дані і події з історії їх культури нашого народу, пристосовуючи їх до рівня розвитку своїх вихованців.

IV. Пластове братство

1. Рій

Роем називаємо добровільно дібраний гурт хлопців або дівчат, приблизно одного віку, що зібрались для спільної гри, гутірок, співів, прогульок, забав, тaborування і под.

Рій — це окремий власний дитячий світ.

Рій є найнижча основна виховна клітина, потрібна для виховання дітей у пластовому дусі.

2. Устрій роя

Рій складається з 6-10 членів.

Рій очолює Роєвий-Новак (Роєва-Новачка). Іх вибирає Рій і затверджує впорядник.

Роєвий є зв'язковим між членами роя і впорядником.

3. Діловоди роя

Роєвого можна змінити в разі потреби.

Роєвий опікується роєвим знаменем і носить його коли треба.

Заступник роєвого вибирається або призначається в разі потреби. Він заступає роєвого.

Якщо треба, то впорядник призначає ще окремих збирачів: ощадностей, старих предметів, поштових значків і т. і. Такі збирачі можуть бути постійними або лише на обмежений час.

4. Однострій Новака

(За правильником У. П. Н. з 1. 6. 1948 р.)

Однострій Новака, що повинен бути краски «кгакі», складається з таких частин:

а) **Берет** — краски однострою, добре примірений.

б) **Сорочка**, по змозі з вовняного матеріалу, відущена в штанята, спереду гладка із двома кишенями на грудях, розміром 12x10 см. Кишені мають контра-фалди 1,5 см. широкі. Кляти кишень постіяні на рогах і запинаються на один гудзик. Зверху на раменах

пропорційні нараменники, біля коміра запнені на один гудзик. Всі гудзики зелено-гніді, в промірі не більше, як 1 см. Сорочка запинається спереду від комірця вниз так, що не треба її вдягати через голову.

в) **Штанята** — короткі, до половини стегна, з переду запинаються на гудзики. В поясі п'ять пасочків, у які входить ремінець.

г) **Поясок** — м'який, широкий на 3 см, запинається на пряжку.

г) **Хустина** — жовтої краски 60x60 см.

д) **Панчохи** — закладаються під колінами.

е) **Черевики** — шкіряні.

е) **Мотузок** — темно-зеленої краски, плетений, довгий на 1-1,5 м.

з. петлею на одному з кінців і карабінкою на другому.

ж) **Доповнення однострою:** светер, непромокальний плащ, вітровка.

5. Однострій Новачки

Він теж є краски «кгакі» і складається з тих самих частин, що однострій Новака, лише замість штанят Новачки носять спіднички. Спідничка складається з чотирьох клинів, в долині дещо ширша, ніж у поясі. По обох боках кишені, відповідні до руки Новачки. У жовтодзьобів спідничка припинається шістьма гудзиками до сорочки, у старших Новачок носяться на поясі.

Хустина у всіх Новаків і Новачок жовтої краски, 60x60 см., зложена в трикутник. Носяться її поверх коміра.

6. Пощо Новакові однострій?

Всі хлопці, як і всі вовки, схожі один на одного. Новака можна зразу відрізнити від решти хлопців, бо він одягнений інакше. Він носять новацький однострій.

Новак в однострій, це наче вояк «у службі», що готовий все зробити для своєї Батьківщини. Однострій вимагає від Новака посвяти і обов'язку виконати щось більше, щось трудне, навіть тоді, коли йому грозить небезпека. Однострій має пригадувати Новакові, що він є членом Братерства цілого світу. Його братами є Новаки з Австралії, Африки, Індії, Америки. Вони так само одягнені, виконують таку саму службу й мають той самий новацький закон.

Люди високо цінують хлопців, що носять однострій, вони знають що це не є звичайні хлопці, що кожному Новакові можна дозвіряти, що він є слухняний і робить добре вчинки людям і звірятам.

Новакові треба любити й шанувати свій однострій і так поводитися, щоб нічим його не сплямити (не осоромити).

Однострій Новака має буди завжди у взірцевому порядку. Все чистий, незапорошений, добре зложений, завжди в призначенному для нього місці. Треба уважати, щоб однострій не подерти під час забав і щоб не був перепочений.

7. Відзнака роєвого

Роєвий носять дві срібні стрічки 0,5 см. завширшки по обох

боках контра-фалди лівої кишені сорочки.

Заступник роєвого носить одну стрічку на лівій стороні контра-фалди лівої кишені.

8. Число роя

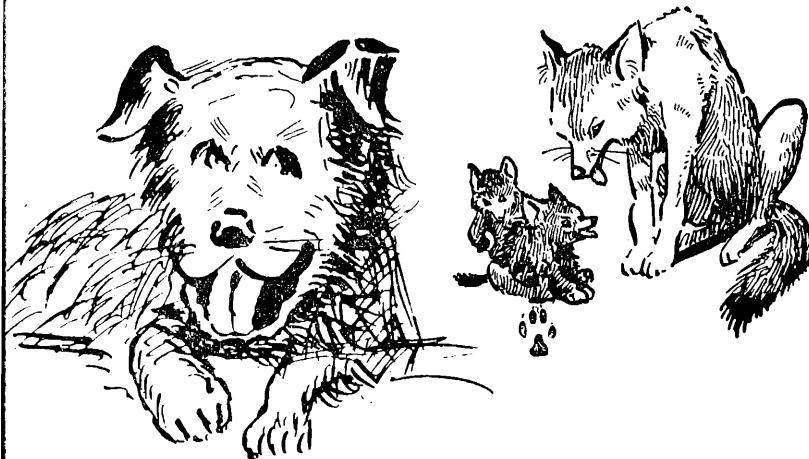
Кожний Рій дістасе постійне число в своєму Гнізді. Число надає Росві Гніздовий. Числа починаються від 1, в міру заснування роїв.

9. Символ роя

Кожний Рій вибирає собі назву рослини, птаха чи звірини, як символ. Цей символ є незмінний. Його затверджує Гніздовий.

Ось кілька символів:

Звірята: Ведмедик, Вовчик, Сугачок, Оленик, Хом'ячок, Лисик, Зайчик, Лосик, Серньошок, Бобрик, Хортік.

Песик

Вовчики

Птахи: Соколик, Яструбок, Чорногузик, Пугачик, Глухарець, Голубок, Дятлик, Шпачок, Снігурчик, Щурик, Червоночиця.

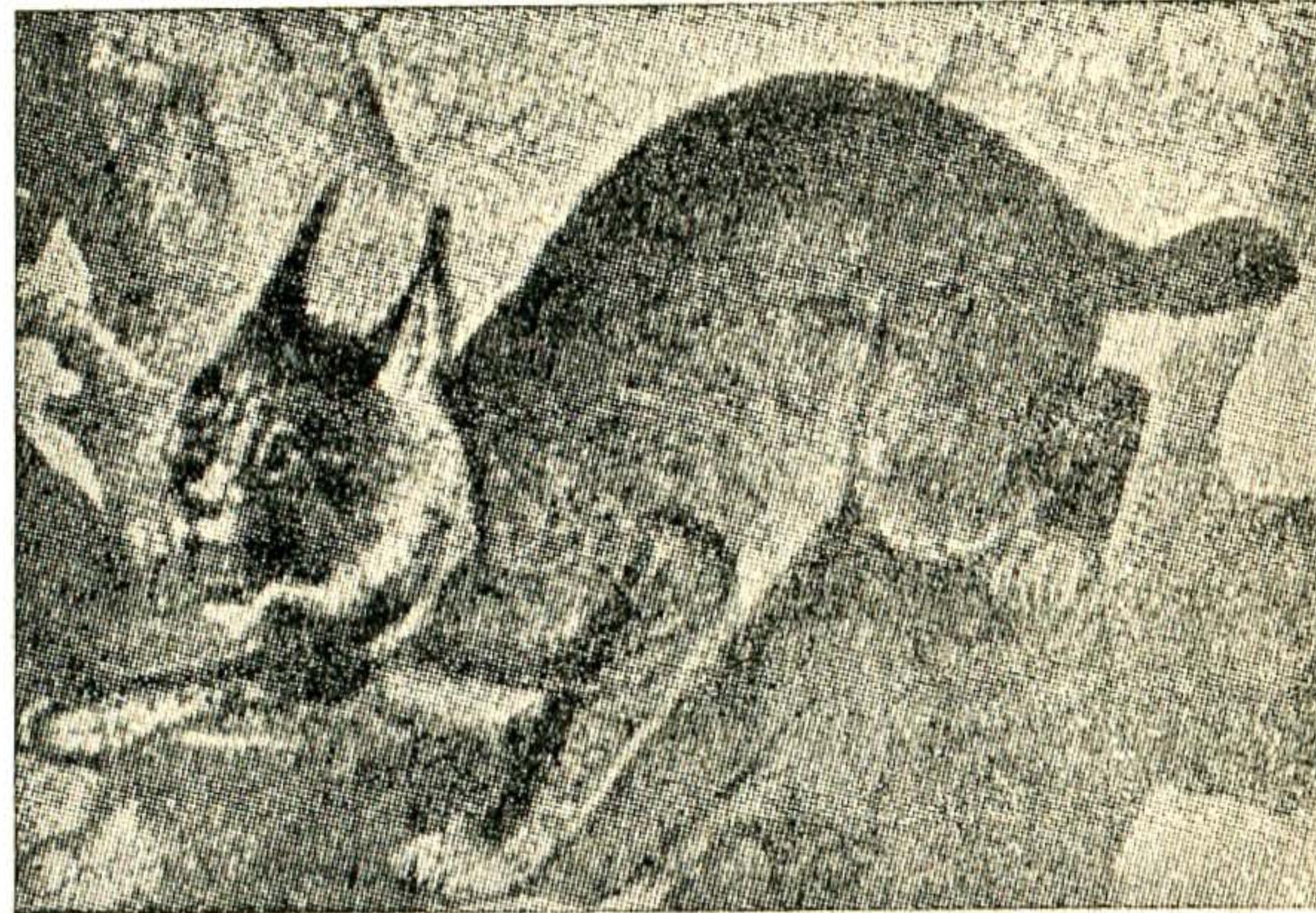
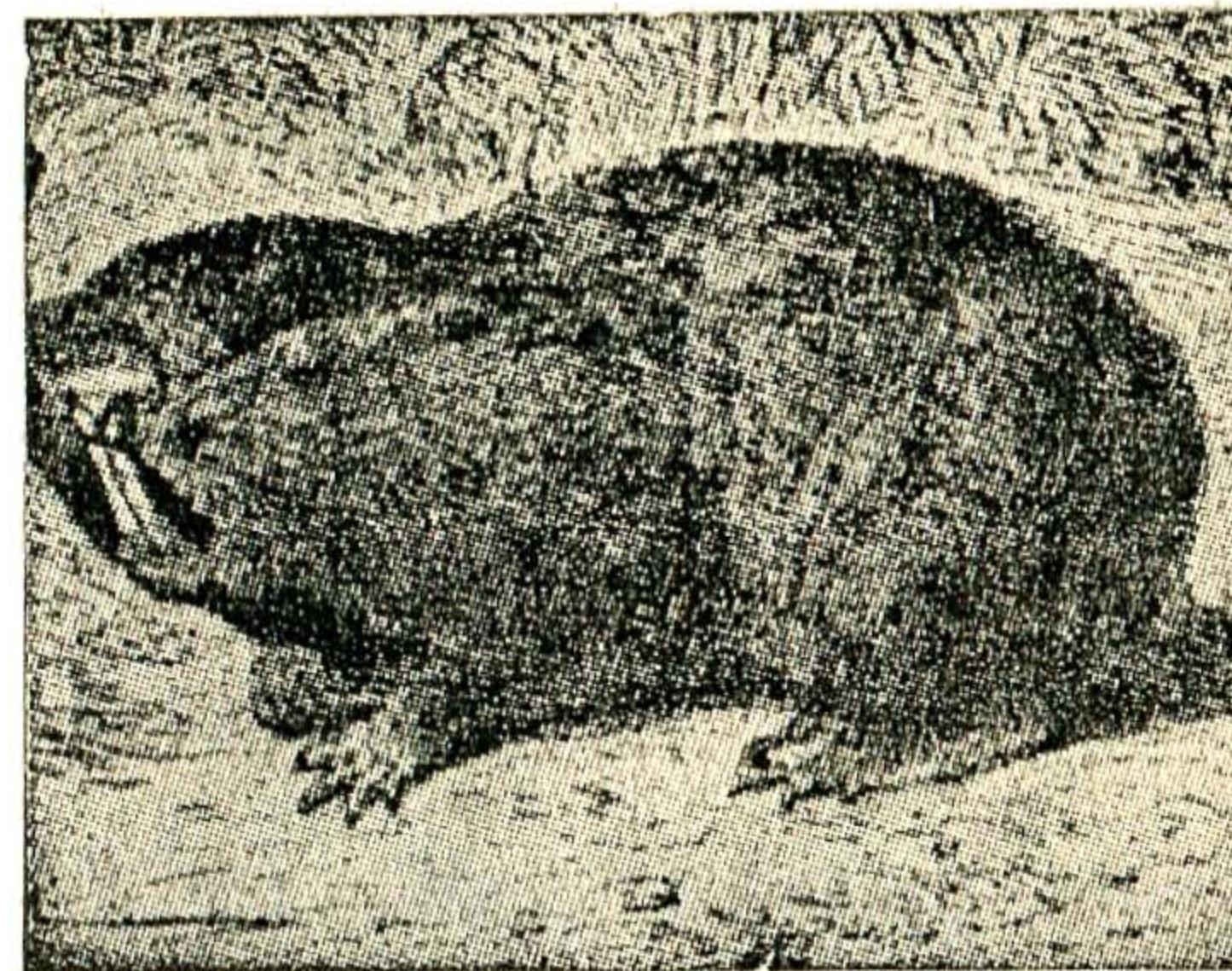
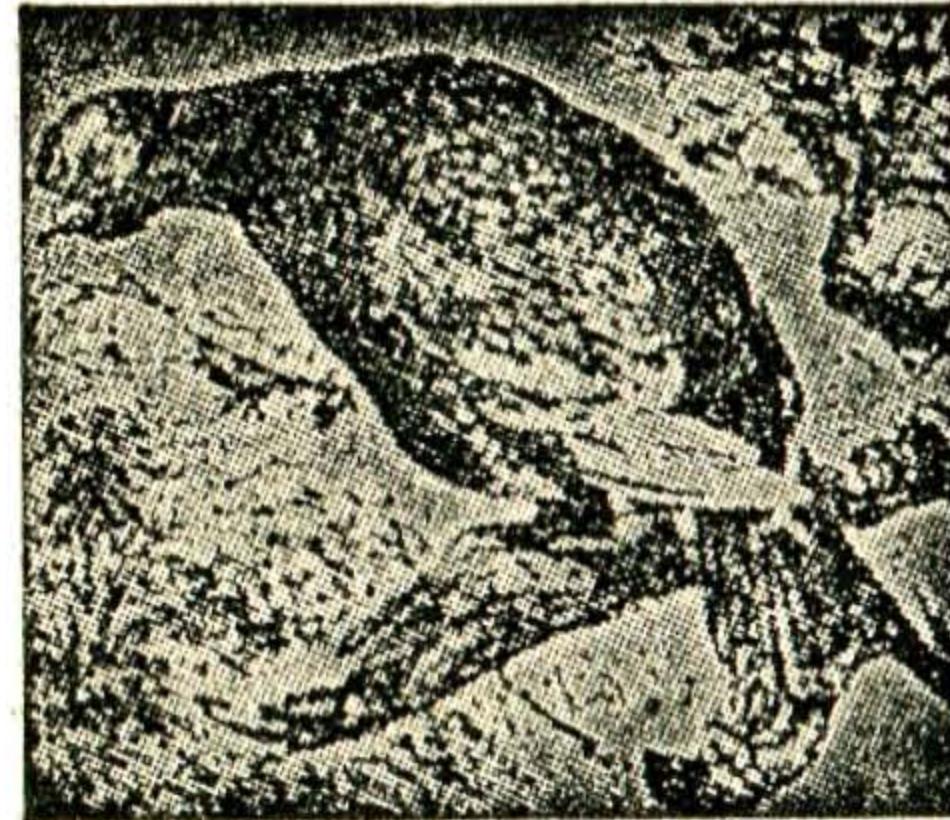
Рослини: Дубчик, Кленок, Явірчик, Тирличик, Горішок, Сопляниччик, Хрінок, Ясенок.

Не вільно надавати назв: Орел, Орлята, Юні Орлята, Скоб, тому що ці назви або означають групи Новаків або служать привітом у пластунів.

Символ роя вибирають самі Новаки, але він повинен відповісти загальній назві Гнізда. Новаки мусять уміти наслідувати голос, хід вибраної пташки чи звірятка і знати життя кожної рослини

і тварини як найдокладніше і записувати все до своєї хроніки!

Важно, щоб вибраний символ мав і виховний підклад, наприклад: **Хом'ячки** — добрі, запопадливі господарі, чисті, домосіди.

В першому ряді з ліва до права: Соколик і землерийка.

В другому " " " : Глухарик і сліпушок.

В третьому " " " : Півник і рисик.

Тушканчики — знаменіті скакуни, мандрівники, швидкі.

Турики — сильні, розважні.

Пугачики — гострозорі вночі, відважні, тримаються своєї око-
лиці.

Лисики — хитрі, розумні, обережні, спритні.

Оленики — бистроногі, чуйні, обережні.

Соколики — мандрівні, гострі в леті, далекозорі і т. і.

Перед вибором символу добре, щоб Новаки назвали кілька
символів, які ім найбільше подобаються. Після того впорядник дає
кожному Новакові один символ, щоб він про нього зібрав усе, про
що лише зможе довідатися від учителя, від мисливця, лісничих та
інших людей. Все, про що довідались, розкажуть на сходинах і піс-

Ведмедик

ля того вибирають остаточно символ.

10. Я називаюся

Рій вибрав за свій символ **Ведмедика**. Отже ми, Новаки, називаємося **Ведмедиками**. Але й кожний Новак добирає собі новацьке ім'я.

На Карпатській Україні Новаки добирали собі «придомок», тобто доповнення до назви-символу. Наприклад **Ведмедик** може бути — карпатський, старий, лапатий і т. д. **Лисик** може бути — хитрий, срібний, рудий, сірий і т. і. **Зайчик** може бути — білозначенко, довге вушко, тонкий слух і т. і. **Чорногузик** — остодорський, луговий, стетовий, лісовий і т. і.

Кожний Новак повинен сам дібрати собі придумок, відповідно до своєї вдачі та вподоби, але може в цій справі порадитися й з Новаками, щоб вони йому піддали назву.

Цю свою повну новацьку назву, треба вирізати на держаку тотема або знамени.

11. Дата моого народження

Новак — не маленький песик, що не знає, коли й де він народився. Дати свого народження треба подавати в такому порядку: день, місяць, рік, місцевість; наприклад: 25 лютого 1935 р., Ужгород.

12 - 16. Моя діяльність в рою

1. Рій	«Пугачики»
2. Число роя	3
3. Гасло роя	«Пугу-Пугу! Козак з Лугу!»
4. Гніздо	17 Гніздо «Перелетні птиці»
5. Вступив до роя	6. вересня 1946
6. Прихильником від	10. вересня до 15 листопада 1946
7. Зложив заяву прихильника	15. листопада 1946
8. Новаком від	15. грудня 1946 до 20. травня 1947
9. Зложив I пробу	1. липня 1947 в таборі Вітерсгайм
10. Зложив новацьку обіцянку	7. липня 1947 там же
11. Зложив 2 пробу	· · · · ·
12. Зложив 3 пробу	· · · · ·
13. Зложив пробу новац. вміlostи	«Чорноморця» 22. 8. 1947
14. Зложив пробу новац. вміlostи	· · · · ·
15 Відзначення	Признання за справність в табор від Гніздового 6. вересня 1947
16. Відзначення	· · · · ·
17. Перестороги	· · · · ·
18. Пластові табори	Відбув новацький табір в Вітерс- гаймі 1947 р. (21 день)
19. Вибув з роя	· · · · ·
20. Переїшов до Уладу Юнаків	· · · · ·
21. Завваги	· · · · ·

Новацька службова книжечка

Кожний Новак має новацьку службову книжечку, до якої записує такі дані:

1. Новак	Дикий Ярослав
2. Дата і місце народження	4. 9. 1937 р. Перемишль. Галичина
3. Точна адреса	Гайденав, повіт Гарбург.
4. Школа	Українська Народня Школа в Гайденаві.
5. Кляса	3
6. В разі якогось випадку подати відомість на адресу	Батько Дикий Петро (подати точ- ну адресу)
7. Телефон	Гайденав, 167

Числа й дати документів

8. Виказка	Ч. 4054 5. липня 1948
9. Пластова виказка	ч. 529 9. жовтня 1948
10. Шкільна виказка	ч. 72 1. вересня 1948

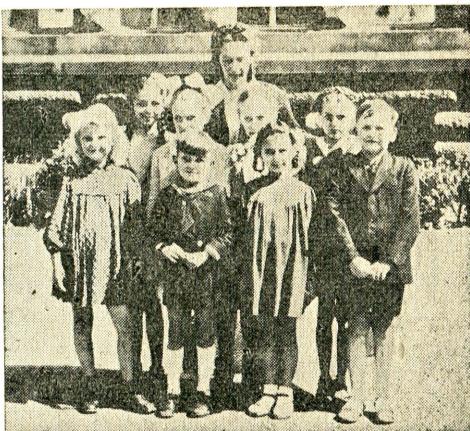
Важніші адреси:

11. Роєвий	Довгий Іван. Гайденав
12. Гніздовий	Сеньйор Петро Дуб. Гайденав.

13. Впорядник Сеньйор Дмитро Омельченко.
 14. Найближчий лікар і тел. . . . Д-р Верб'янний (адреса й телефон)
 15. Найближча лікарня і тел. . . . Гарбург, Загальний шпиталь, тел.
 1279.
 16. Найближча пожарна сторожа Тоштедт, тел. 146.
 17. Найближчий поштовий уряд Гайденав.
 18. Найближча поліція Тоштедт, тел. 15.

Мої міри і числа:

19. Вага	43 кг.	23. Висота	142 см.
20. Довжина кроку	59 см.	25. Число черевиків	38
21. Обвід грудей	54 см.	26. Число годинника	47265
22. Обвід голови	50 см.	27. Число капелюха	50
23. Довжина ліхтя	22 см.	28. Число комірця	36

Новацький рій

17. Роеве знам'я, (Хоруговка)

Знам'я має вигляд трикутника. Розмір його 20x40 см. Отже підстава трикутника є 20 см, а висота — 40 см.

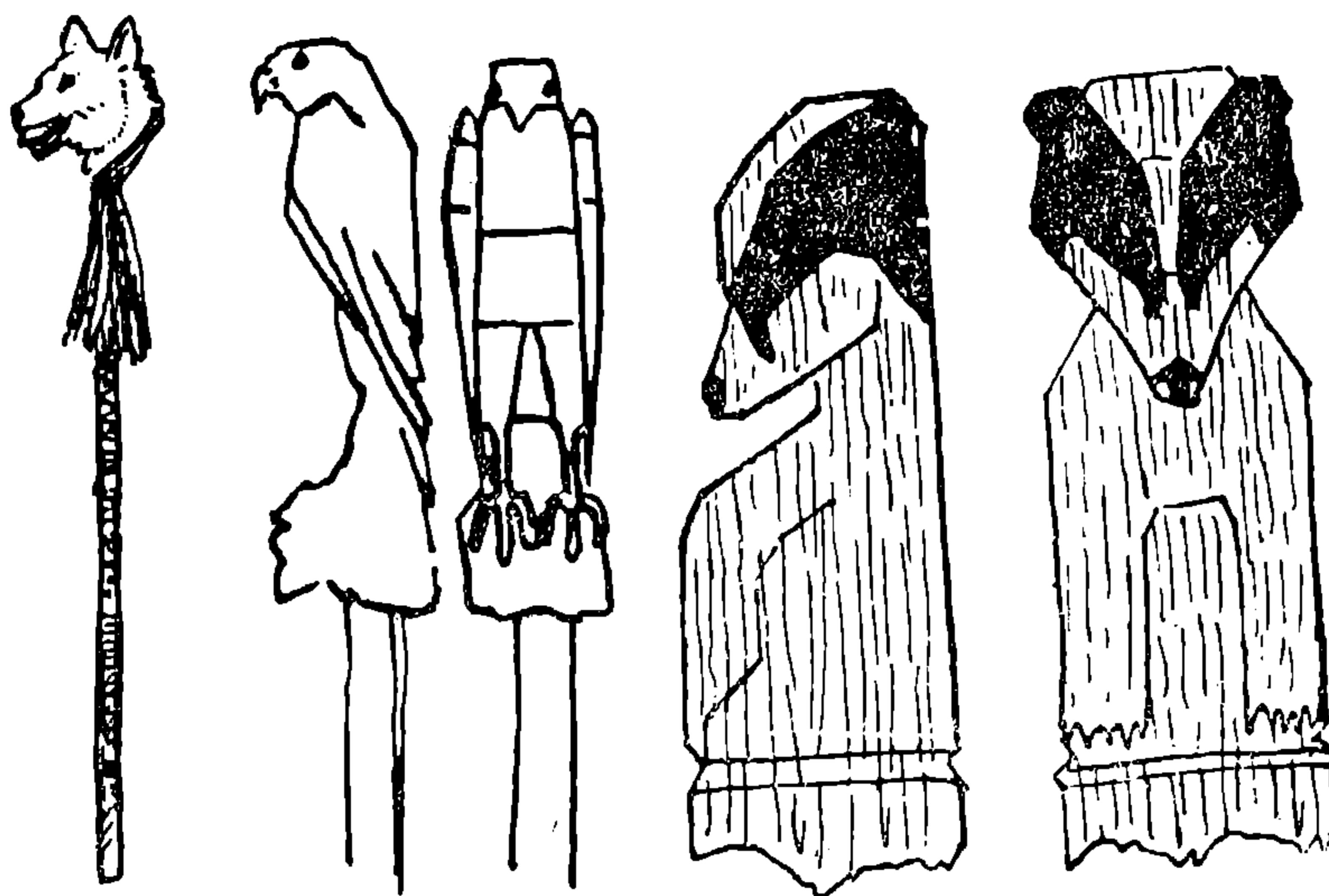
Знам'я у всіх Новаків — жовте. Посередині нашивається обрис (сильветка) символу роя. Його треба вирізати з сукна або іншої матерії, що не розтріпуться, — щоб він мав рівні краї, та гарний вигляд. Обрис має 10 см. височини.

Знам'я носить роєвий і ним опікується. Знам'я зберігається в домівці. Для знамени має бути точно визначене місце в «Куточку Новаків». Слід уважати, щоб воно було в порядку, не пом'яте й не ушкоджене.

Бавитися знаменем не вільно. Носять його під час виступів роя, на прогульці і в таборі.

18. Роєвий тотем

Тотем — це знак роя, його родинний символ, наче герб, який всіх об'єднує в одній родині. Тотем роблять з дерева й прикріплюють до гарного держака, один метр завдовжки. Треба пам'ятати,

що матеріал повинен бути тривалий, бо в держак вбивають металеві бляшки, дротики, коралики тощо.

Тотем можна прикрашати всім, чим лише захотять Новаки.

Символ роя «Лисики» (голова лиса або цілий лис) вирізується з дерева і уміщується на держаку вгорі. Як зробити гарний тотем, — це діло смаку роя і того Новака, який буде його робити.

На держаку кожний Новак вирізує свій придомок. Там повинна теж бути дата утворення роя. Крім того цілий держак вирізлюється якимсь українським орнаментом або на ньому вирізується ціла історія роя «Лисики» в рисунках. Такі тотеми дуже цінні й цікаві.

Місце прикріplення голови лиса на держаку, якщо тотем не є одностайний, треба закрити якоюсь обручкою зі шкіри або металю. До держака тотему, при якійсь нагоді, можна повбивати пропам'ятні цвяшки, але старатися щоб не було накопичення прикрас і щоб держак був оригінальний, цікавий.

Дуже гарно виглядає тотем, коли навколо держака, в місці прикріplення голови (напр. Лиса), прибити ріznокольорову стрічку, довгу на 60 см., а широку на 1 см. Кожний Новак по прийнятті до роя, прибиває до держака таку стрічку довільної барви, ще згиняючи її наполовину. Прибивати до держака там, де стрічку перегнуто. Вільні кінці звисають.

Цілість — 10-12 ріznокольорових стрічок навколо тотему має дуже гарний вигляд, особливо як несуть тотем, а стрічки «тріпочуть» на вітрі.

До вироблення тотему дається широка ініціатива. Тут подано кілька взірців, але більшу вартість мають тотеми, створені самим роєм, без наслідування тотемів, вже загально знаних і уживаних в Пласті.

Прикраси тотему установляє весь рій.

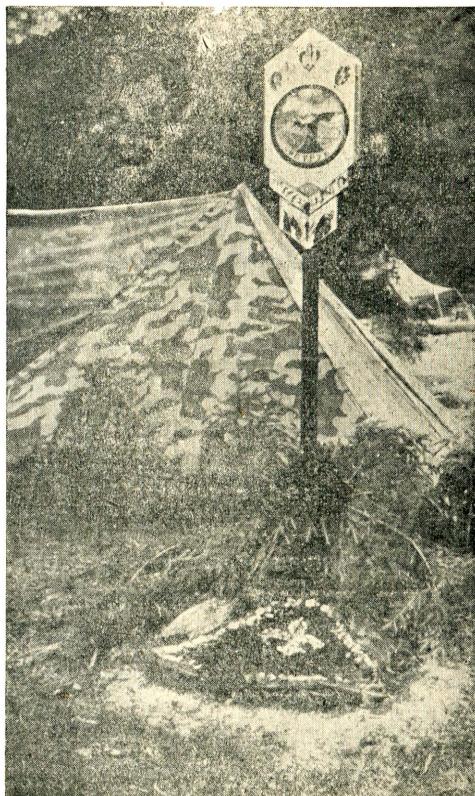
Тотем носять поруч знамени на всіх виступах. В таборі його вбивають перед шатром роя.

Тотем також шанують і вміщують у домівці.

Опікується тотемом Новак, гідний такого обов'язку.

19. Гніздовий тотем

Гніздовий тотем має те саме значення, що й роєвий, лише є дещо більший. Довжина палиці — 150 см. Вгорі її мусить бути зо-

Гніздовоий тотем

браження назви Гнізда. Деякі назви Гнізд досить трудно зобразити — напр. «Приятелі Кия». В таких випадках треба давати щось, що нагадує той символ.

Гніздовий тотем носить і ним опікується Новак, гідний такого обов'язку, звичайно — один з Роєвих.

20. Гасло роя

Кожний рій має своє гасло-вигук. Він залежить від вибраного символу й цілого життя роя. Може то бути окреме слово або коротке речення. Гасло вживається лише під час сходин рою. Гасло встановлюють члени рою.

Напр., коли рій має символ «Пугачики», для нього є відповідним вигук: «Путу! Путу! Брате з луту!» або «Путу-путу! Новак з луту!»

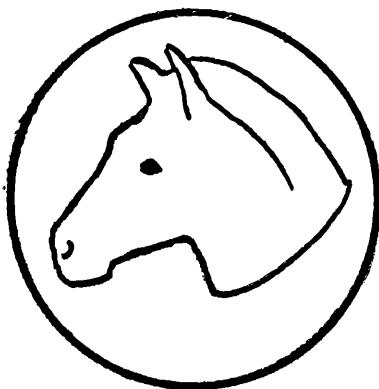
Вигук роя «Снігурчик» може бути такий: «Чив, чив — пюї!» Це єдиний голос цієї пташки.

Для роя «Крук» відповідний є вигук: «Кру-кру! Покинь чужину!»

Для роя «Жабок» — вигук: «Кум-кума, я з Дністра».

Впорядник при вітанні з роем каже: «Путу!», а Новаки відповідають: «Путу-путу! Новак з луту!»

21. Відзнака роя

Відзнака роя — це округла зелена відзнака в промірі 5 см. В середині її нашитий жовтий обрис (сильветка) знаку роя, напр. голова пугача, лиса, квітка і под.

Найкраще вирізати відзнаку з зеленого сукна. Сильветку можна вирізати з тонкого полотна і пришити або наклеїти гумовим клесм.

Відзнаку роя носять на лівому рукаві вгорі, вище ліктя і вище відзнаки ступенів новацьких проб.

Відзнаку цю можна носити Новакові, коли він перебув час проби в рою, по зложенні заяви про вступ.

Не змішувати відзнаки Новака з відзнакою роя.

22. ВІДЗНАКА НОВАЦЬКИХ СТУПЕНІВ

Відзнака ця — округла темно-бронзова, проміром 4 см., на ній зазначене зеленою ниткою коло, проміром 3,6 см., з довгільним бе-ріжком 0,2 см. Обвід кола поділяється на 6 рівних секторів (виріз-ків), кінці яких злучені з осередком кола слабо зазначеними про-менями. Кожному полю відповідає одна з барв райдуги, а саме: червона, помаранчева, жовта, зелена, синя й фіолетова.

Після зложенння першої проби Новак пришиває цю відзнаку на лівому рукаві (між ліктем і рам'ям) і заповнює два перші ви-різки червоною й помаранчевою фарбами. Після другої проби за-повнює два чергові вирізки жовтою й зеленою фарбами, а після третьої проби — синьою та фіолетовою.

23. НОВАЦЬКИЙ КЛИЧ — ПРИВІТАННЯ

Повний новацький клич є такий: «Готуйсь до Пласти!», а коротко: «Готуйсь!»

Цим кличем вітає Новак всіх старших від себе пластунів, а також інших Новаків. Цей короткий привіт Новака все прига-дує йому його головні обов'язки.

Коли Новак в однострої стрінє впорядника, то вітає його кли-чем «Готуйсь!» і одночасно прикладає два пальці (вказівний і се-редній) правої руки до висоти надпліччя. Ці два пальці широко розставлені, як буква «У». Решта пальців — притиснені до долоні. Без однострою Новак вітається лише словом «Готуйсь!» (див. стор. 16).

Розставлені два пальці символізують любов до Бога й України.

24. НОВАЦЬКИЙ ЗАКОН

Новацький закон має три точки:

1. Новак служить Богові й Україні.
2. Новак слухається виховників.
3. Новак старається бути шораз ліпшим.

Закон — це правило, вимога, правний припис, що походить від покликаної до того законодатної влади і що його повинна лю-дина виконувати.

В Пласті такі закони, згл. постанови видає Загальний Пласти-вий З'їзд або Головна Пластова Рада, згл. її Головна Пластова Стар-шина.

Закон не вільно доповнювати чи скорочувати або перена-чувати.

Закони Новаків — це дуже поважна річ, але впорядник по-дає їх в легкій зрозумілій формі. Пояснює на прикладах, в розмо-вах з Новаками.

Приклади треба добирати яскраві, зрозумілі. Матеріалом до того можуть служити події з нашої історії, з життя молоді, згуртованої в Пласті, та з подій серед самого новацтва.

Дуже помічною книжкою для впорядника може тут бути праця Міллера: «Молодість великих людей», вид. М. Таранька у Львові.

Новак не живе так і не поступає так, як деякі пусті хлопці, що думають лише про забави. Щоб бути добрим сином України, він підготовляється до того вже змалку. В житті, вдома, в школі, в Пласті, навіть при забавах пам'ятає він про новацький закон і згідно з ним поступає.

A. Новак служить Богові й Україні

Новак повинен пам'ятати про Бога. Бог є Творець всього і Йому мусить Новак бути вдячний за своє життя і за все, що має.

Коли Новак все буде мати на думці Бога і Божі заповіді, то ніколи нічого злого не зробить.

Якщо Новак починає щось недобре робити, хай зразу пригадає Бога і тоді налевно того не зробить.

Любити Україну це значить все життя для Неї працювати, бути гордим зі свого українського походження і вміти в потрібний момент віддати своє життя за неї.

Україну треба знати, цебто знати її історію, географію, природу, мистецтва і все, що лише торкається України.

B. Новак слухається виховників

Навіть серед багатьох звірят є великий послух. Ведмедиця дуже любить своїх дітей, але коли побачить їх непослух, то міцно б'є їх лапою. Старий вовк є все провідником зграї вовків. Його всі слухають, бо він має досвід, є мудрий і вміє здобути для свого стада все, що треба.

В рої, чи над кількома роями, є провідник. Може це бути впорядник або гніздовий — все одно: він є провідник. Це наче старий вовк. Його всі слухають і всі коряться його наказам.

На кораблі капітан корабля має великі права і всі його слухають: старі й молоді, багаті й бідні, великі й знатні особи й люди всіх національностей.

Новацьке життя то є малий корабель, де є капітан, якого ми називамо впорядником або провідником.

Найменший Новак налевно зрозуміє цю точку закону й йому можна довіряти, що виконає те, що скажуть йому старші, бо вони бажають йому добра і лише добре йому радять.

B. Новак старається бути щораз ліпшим

Це теж дуже важна точка новацького закону. Кожний Новак старається працювати над собою. Старається бути щораз ліпшим, кращим у всіх відношеннях.

Напр., багато хлопців говорять неправду. Буває це й у Новака.

ків-початківців. Неправду вміє сказати кожний, а даліко трудніше завжди говорити правду. Якщо хлопець не бувши Новаком говорив неправду, то тепер йому цього не вільно робити: новацький закон вимагає, щоб він був ліпшим, ніж ті, що говорять неправду, і щоб він послуговувався лише правдою.

Правдомовних люди шанують і люблять.

Якщо Новак обіцяє щось зробити, він мусить це виконати. Не дотримувати слова — сором. Кожна особа повинна бути **певна**, що Новак свою обіцянку виконає, хоч би не знати як це було **йому** тяжко. І це завжди і скрізь: вдома, в школі чи в рою.

Якщо перед вступом до роя хлопець даного слова імоді не виконував, то як Новак, пам'ятаючи цю точку новацького закону, він

Бандуррист

повинен бути ліпшим і такого вже не робити.

В кожній своїй праці — в школі, вдома, при забавах, на прогуляках — Новак все старається бути ліпшим: оминати зло, навчаться доброго й виправляти в собі те, що противиться новацьким законам.

25. Обіцянка Новака

Буду все своє любити,
Буду край свій боронити.
Знаю, що то чесне діло —
Захищати своє сміло.
Так я завжди буду жити,
Рідний Край буду любити
І для нього працювати,
Щоб жила Вкраїна мати.

Обіцянку складає Новак, що пробув 6 місяців новацької служби, не числячи перебування його в рою, як прихильника. Крім того Новак має зложену першу пробу.

Обіцянка Новака така:

«Обіцяюсь:

Любити Бога і Україну,

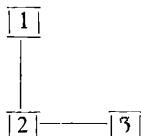
Помагати другим,

Придергуватися Новацького закону».

Цю обіцянку складає добровільно лише той Новак, що хоче бути правдивим, добрим і взірцевим Новаком.

Після обіцянки має право носити новацьку відзнаку.

Обіцянку цю можна представити в такім рисунку, де всі три точки нерозлучно пов'язані:

Ціла обіцянка пояснена при поодиноких точках новацького закону.

26. Новацька пісня

Ми — діти українські,
Ми юні, мов квітки,
Маленькі жовтогільоби,
Пластові Новаки.

Ми любим рідні хати,
Широкий степ і гай.
Від Сяну до Кубані
Лежить наш Рідний Край.

Як виростем великі,
Хоробрі вояки,
Відстоїм Україну
Від вражої руки.

«Новак» ч. 1.

(Ноти до цієї пісні подані в ч. 2 часоп. «Новак» за лютий 1946 р.)

Летить рій

Летить рій за роєм на збирку гнізда.
Наш братчик між нами, нам з ним не біда.

Гей бадьоро! Гей же сміло,
Йдімо новаки впереді!
Хоч нові нам ліс та поле!
Вміло проведем пожід!

(Рефрен)

Ось слід, а там другий... до ліса ведуть.
У засідці, певно, орлята нас ждуть.

Гей, бадьоро і т. д.

Ми тихо повзemo... он там вартовий.
Готується взяти їх знак роєвий.

Гей, бадьоро і т. д.

(Слова й ноти знайде впорядник у збірці «Вогонь Орлиної Ради»).

27. Новацька відзнака

Відзнака Новака є округла, 2 см. в промірі, металева з зеленим тлом; посередині її — живте орлятко, що сидить на скелі. В долині напис: «Готуйсь!»

Цю відзнаку носять Новаки на 1 см. вище середини верхнього краю лівої кишені сорочки.

Новак має право її носити, коли зложить новацьку пробу й новацьку обіцянку.

28. Діловодство роя

Все діловодство роя веде сам впорядник. Якщо роєвий зуміє вести щось самостійно, впорядник доручає йому вести якесь діловодство.

До діловодства належить:

1. Книга роя
2. Хроніка роя.

Книга роя — це записник впорядника. Ця книга має окремі розділи:

- a) Список членів роя
- b) Відвідування занять
- c) Плянування занять та їх переведення
- d) Віглачування вкладок
- d) Касова книга

e) Записки (сторінка добрих та поганих діл)

Досвід минулих літ довів, що впорядник сам мусить дуже старанно вести записник роя, притягаючи Новаків до співпраці.

Тут подаємо взір записника. Такі записники є хронікою цілої

діяльності новацьких гнізд.

29. Взори книг

Книга роя

Це є звичайний зошит, поділений на окремі розділи. На першій сторінці такий текст:

КНИГА РОЯ

2-ий рій «Вивірки». 17-те Гніздо УПН «Приятелі лісових звірят», при Українській Народній Школі в Гайденав.

1946 рік.

Веде від 1. 9. 1946 впорядник сеньйор Петро Чмола.

Друга сторінка є чиста. На третьій посередині зазначити розділ книжки.

Розділ 1.

Спис членів роя

В цьому розділі кожний Новак має дві сторінки, де запису-

ються всі дані про нього та перебіг його новацької служби.
Записується таке:

Прізвище та ім'я	Дата народження	Клакс	Дата злож. заявки вс-гуту	Дата злож. обшанки	Дати проб	Новаківські вміlosti	Відзначення	Перестороги	Характеристика	Завваги
Ч. II.					1 2 3					

В рубриці «Завваги» можна записати характеристику Новака, різні події, які сталися з ним, причини вибуття його з роя Новаків і под.

Дата прийняття, або вступ до роя — це день коли Новак приніс заяву батьків і прийнятий, як прихильник.

До рубрики «Відзначення» треба записати, яке, коли й від кого дістав відзначення.

До рубрики «Перестороги» треба записати, яку, коли й від кого дістав пересторогу.

Розділ 2. Відвідування занятъ

В цьому розділі впорядник вписує всіх членів роя, зазначує згорі дати сходин, а приявність членів роя на сходинах позначає умовними значками:

приявність значить так: I

неприявність — так: —

Якщо неприявний себе оправдав, то вписується букву О : о над рискою, а якщо неприявний себе не оправдав, тоді над мінусом ставиться букву Н. Це має такий вигляд: н

Новоприйнятих членів роя дописується нижче. Коли ціла сторінка буде заповнена, то треба перейти на другу сторінку, але треба залишити для цього розділу ще кілька вільних карток.

Карток з книги не вільно виривати і не вільно в ній нічого зміняти та виправляти.

Ось взір:

Ч. II.	Прізвище та ім'я	1. X. 48.	8. X.	16. X.	22. IX.	

Розділ 3. Планування занять та їх проведення

На цей розділ треба лишити 5-10 карток. Тут впорядник вписує дату сходин і що на тих сходинах пророблено. Також робить зauważення про проведені сходини і висліди в опануванні матеріялу Новаками.

Взір запису приблизно такий:

11. вересня 1946.

Дощ. Сходини в домівці. Приявні всі Новаки.

Порядок сходин:

1. Хто такий Новак-прихильник?
2. Устрій роя.
3. Забава: фарби.
4. Чистота тіла (руки).
5. Забава: Перескок.
6. Збірка — Розхід.

Завваги: Замало забав і вони мало рухомі. Треба добирати щікаві гри і також такі, що їх Новаки не знають.

Треба вводити різні «церемонії» на сходинах. Мої оповідання були нудні й виглядали, як виклад учителя. Це не дає добрих наслідків. Найбільша хиба та, що я сам не переймався тим, що оповідав і не приймав участі в забавах.

Загальний вислід: ледве достатній.

Сходини 2.

18. вересня 1948.

Прогулка в лісок.

Порядок сходин:

1. Приявність на сходинах.
2. Творимо коло Новаків — ми вовченята, я вовк.
3. Як назовемо свій рій?
4. Думаємо про оклик роя.
5. Забава: Кріпость. Оборона і підхід.

і т. д.

Взір:

Дата	П л а н	Дата	П е р е в е д е н и я

Розділ 4. Вплачування вкладок

Згідно з Постановою Головної Пластової Старшини з дня 12. 5. 1948, Новаки обов'язані платити місячну вкладку у висоті

0,10 дм.

З цілої зібраної квоти 80 відсотків залишається для Роя, 10 відсотків для Краєвого Проводу і 10 відсотків для Головної Пластової Старшини.

Запис членських вкладок треба вести точно і щомісяця від-
силати гроші до Г. П. С.

Зібрані місячні вкладки записуються до Касової книги, яку
найкраще вести способом, поданим у розділі 5.

Вір, як записувати членські вкладки:

Підрахунок членських вкладок робиться з кінцем кожного місяця і квоту вписується до касової книги.

Якщо хто з Новаків не вплатив у свій час належної членської вкладки через виїзд або хворобу, а вплатив її пізжіше, тоді дописується її до наступного місяця. Так само поступати при невплаті за два місяці.

Ніяких поправок, підчищенъ і замазуванъ позицій в розділі «Вплачування вкладок» і в касовій книзі не вільно робити.

Розділ 5. Касова книга

Найпростіше касову книгу вести на одній сторінці. Записуються прибутки і видатки одно під другим, і по кожній позиції виводиться сальдо, тобто стан каси.

Взір записів такий:

Ч.П.	Дата	Зміст	Сума	Документ
1	30.9.	Членські вкладки за вересень	50	Див. член. вкл.
		Стан	50	
2	31.10.	Членські вкладки за жовтень	50	Див. член. вкл.
		Стан	100	
3	9.11.	Дохід з вистави «Сміх»	26	15 Звіт з вистави
		Стан	27	15
4	11.11.	Передано 10% до К.П.К. за IX і X	10	Квит КПК
		Стан	05	
5	11.11.	Передано 10% до Г.П.С. за IX і X	10	Понят. посв.
		Стан	26	95

Розділ 6.

Записки

Тут впорядник робить різні записи, що відносяться до його роя, як: пляни діяльності на кожний місяць, передбачені прилюдні виступи Новаків, завваги про різні наради, зарядження вищого проводу, характеристики Новаків, новацька література, евент. список книжок роя і т. і. Окремий розділ присвятити описові добрих та поганих діл (взір нижче).

Всі ці дані впорядник або записує хронологічно, або в окремих розділах.

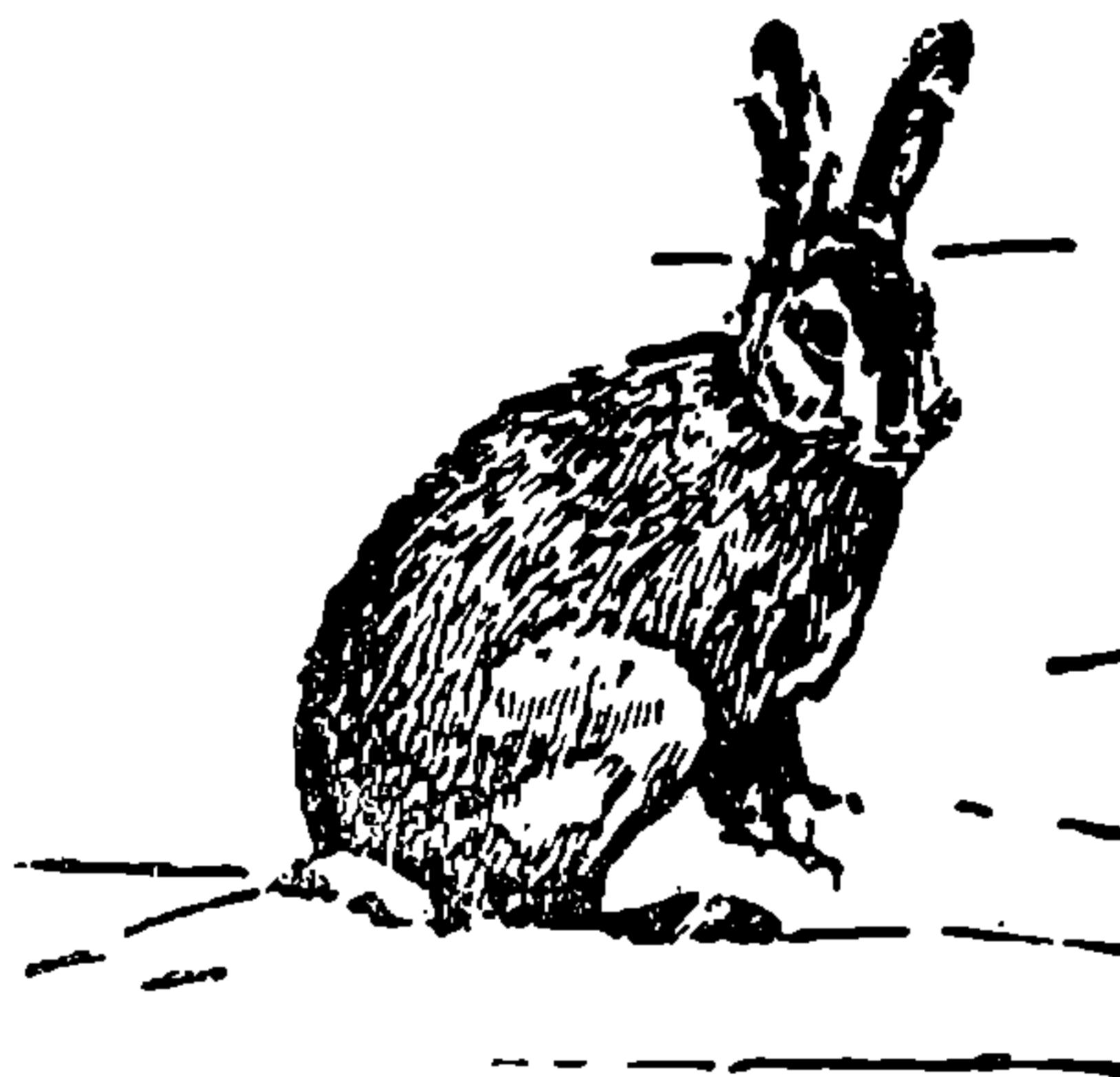
Цілість книги роя вимагає більш-менш 50-60 карток.

При старанному веденні цієї книжки, вона з кінцем року дає цікавий перегляд праці роя і є історією його життя та діяльності.

Ч.п.	Прізвище та ім'я	Добре діла	Погані діла

V. ХРОНІКА РОЯ

«ЗАЙЧИКИ»

17 Гнізда УПН «Лісові звірята»

Веде Рій (тут вписати ім'я впорядника) від 16. вересня 1946.

Це обкладинка. На ній можна нарисувати зайчика.

На другій сторінці починається хроніка роя. Писати треба коротко, ясно і змістово.

На вступі подати, коли і як заложено рій, подати прізвища впорядника, гніздового та всіх членів, а далі опис перших сходин роя.

Потім в міру того, як розвивається життя роя, описувати коротко сходини, збірки, прогулянки, тaborування, спільні добре діла, виступи роя і т. д.

До хроніки вклесуються фотографії роя, а також дописи, ви-

різані з пластових та інших часописів, якщо в них згадується про рій або гніздо.

Якщо хтось з Новаків уміє рисувати, то можна також нарисувати когось або щось з життя роя. Якщо хто визначний відвідує сходини чи табір роя, слід попросити його щоб вписався до хроніки.

До хроніки можна вліплювати листи, які дістає рій. Саму хроніку можна прикрасити рисунком символа роя, подати все, що знають Новаки про свій роєвий символ. Ще можна зарисувати тótem, знам'я, а раз на рік і всі Новаки можуть вписатися до неї в річницю заснування роя.

Хроніку треба вести систематично, записуючи подію за подією, щоб списана була ціла історія роя.

Хроніку обов'язково веде кожний рій. Матеріал дають самі Новаки, а впорядник вписує їх до книжки.

Рік, місяць
і день.

Подія:

(Взір)

1946.
6. вересня.

Перші сходини учнів школи, що записалися до Новаків. Говорили про Новаків гніздовий і опікун — директор школи.

Присутніх 42 учні.

Гніздовий і пластуни були в одностояжі.

Директор зробив фотографію.
(лишити місце для фотографії).

9. вересня

Ми поділені на 4 рої. Поділилися ми самі, як хотіли. До кожного роя приділено братчика-впорядника. Наш впорядник назав себе Лесь Стахович і сказав, щоб його називали братчиком-впорядником.

Наш рій вибрав собі символ «Зайчики». До нашого роя належать такі прихильники:
(подати список).

16. вересня.

Наш рій був на прогулці. Івась Довгий вліз до потічка і кидав каміння. Брат-впорядник взяв його на бік і щось довго говорив. Івась плакав. Нам всім сказав, що впорядника треба слухати.

Впорядник нас сфотографував, як ми стояли на містку через потічок.

(Лишити місце на фотографії)

Прогулянка наша була дуже цікава. Ми вчилися знаків.

23. вересня

Сьогодні зйшлися всі пластуни і ми, Но-

ваки, на таборовій площі. Ми йшли останні. Всі були в одностроях, крім нас прихильників. Був молебінь і промови. Сьогодні річниця заснування Пласти в гімназії.

(Лишити місце на фотографію)

30. вересня.

Було пластове представлення. Пластуни ставили комедію «Ми побідили». Всі дуже сміялися. Казали нам що, цю п'єску написав пластун, що працює з Новаками і називається «Прижмурене Око». Цікаво його побачити.

15. жовтня.

Нам оголосили, що 1. листопада в день національного свята — проголошення самостійності Західної України, буде зложення заяв про вступ і тоді оголосять кого приймуть до Новаків. Наш рій старається, щоб всіх прийняли. Ми точно ходимо на сходини, і у нас ніхто не був караний.

Роєвим ми вибрали Івася Довгого.

Новаки читають свій журнал

17. жовтня.

Брат-впорядник гарно намалював нам зайчика на обгортці нашої хроніки.

Ми дістали кутик в пластовій домівці й його гарно прикрасили.

Ми розвідуємо все, що лише можемо, про життя зайчиків. Потім все запишемо до хроніки.

.....(підпис Краєвого Команданта).
 Нас відвідав Краєвий Командант. Ми робили збірку й вітали його новацьким привітом «Готується!»
 Він вписався до нашої хроніки.

Діловодство Гнізда

Гніздо обов'язане вести книги, згідно з взірцями поданими в Правильнику УПН.

Це перша Книга Гнізда. Вона складається з 8 розділів:

1. Провід гнізда.
2. Реєстр членів гнізда.
3. Вкладки роїв.
4. Каса гнізда.
5. Інвентар гнізда.
6. Плян гніздових занять.
7. Праця проводу гнізда.
8. Листування.

Нижче подаємо взір цієї книги.

З огляду на те, що гніздовий може доручити ведення книги одному з роєвих впорядників, доцільно, щоб кожний впорядник ці взірці взяв до уваги.

Друга книга — це «Хроніка Гнізда». Взір її — такий самий, як і «Хроніки роя».

КНИГА ГНІЗДА

1. Провід гнізда: Гніздовий:
Впорядники
2. Реєстр членів гнізда:
за роями (див. «Книга роя»).
3. Вкладки роїв

Запис ведеться так само, як в рою (стор. 43), лише «Прізвище та ім'я» замінити на «Назва рою» та увести новий розділ «Число членів» перед записом дати і вкладки.

4. Каса гнізда
Можна вести так само, як в рою (стор. 43) або зробити такі поділки: Ч., П., Дата., Зміст., Прибутки., Видатки., Стан., Завваги.

5. Інвентар гнізда
Має такі розділи: П. Ч., Предмет. Де знаходиться. Завваги.

6. Плян гніздових занять
Без змін, як в рою — (стор. 42.)

7. Праця проводу гнізда
(нпр. — Сходини ланки впорядників і т. под.).

8. Листування

Звітування

Звітування про діяльність рою не обов'язує спеціальна форма, однак впорядник роя щомісяця мусить подати гніздовому певні дані. Для орієнтації вміщуємо звіт про діяльність гнізда УПН, згід-

НО З ПРАВИЛЬНИКОМ.

Гніздо УПН-ів

3 BIT

з діяльності Гнізда УПН-ів за час від . до .

I. Організація:

Провід гнізда

Стан періоду

- а) число роїв новозаснованих . . .
 б) число членів новоприйнятих . . .
 в) вибули рої з причини . . .
 г) вибули члени з причини . . .
 (подавати індивідуально)

Число членів за ступенями:

- а) Прихильників
 - б) Новаків-жовтодзьобів . .
 - в) Новаків-юних орлят . .
 - г) Новаків-орлят

II. Праця:

Рій
(назва)

впорядник: . . .
(прізвище)

Число членів, їх новацькі ступені, число зняТЬ, надання новацьких ступенів, складані обіцянки тощо (докладні дані про переведені проб переслати окремо).

Характеристика виховної праці, конкретні дані про пророблену виховну працю з Новаками (теми занять, розповідей, пісні, три тощо).

Участь в новацких таброах.

Гніздо

Хроніка гніздових занять із поданням тем та програми, числа учасників і т. і., новацькі заняття (мистецькі гуртки, майстрування і т. і.), інша діяльність — бібліотека і т. п.

Організування пластового заробітку.

Провід гнізда

Діяльність ланки впорядників, співпраця з іншими існуючими пластовими частинами, співпраця з батьками, школою та пласт-приятом.

III. Майно:
Каса

- а) сальдо з попереднього місяця,
- б) прибутки: (вкладки Новаків, пластові заробітки, датки),
- в) видатки: (ЦПКаса, іграшки, книжки тощо),
- г) кінцеве сальдо.

Пластовий виряд.

Інше майно — напр. бібліотека (з числом книжок), збірка почтових значків, іграшки тощо.

IV. Завваги

Реагування Новаків на перероблений виховний матеріал, зацікавлення Новаків, проекти змін та уліпшення програми з точним обґрунтуванням.

(опікун)

(гніздовий)

Завваги копівого:

V. Рій і Гніздо

1. Гніздо Новаків

Кілька Роїв (від двох до чотирьох), що знаходяться в одній школі, або в одній місцевості, творять Гніздо Уладу Пластових Новаків або скорочено УПН.

Гніздо є самостійною одиницею УПН та входить у склад Пластового Коша, нарівні з іншими пластовими куріннями.

- Передумовами заснування новацької частини мають бути:
- а) Дозвіл Красного Референта Новаків, згл. Уповноваженого ГПС на даний край.
 - б) Наявність новацького виховника (прізвище його треба подати ГПС).
 - в) Відповідна кількість Новаків: для Рою 6-10 членів, для Гнізда — 12-20 членів.

Працю в Гнізді веде гніздовий за допомогою впорядників. До Гнізда належать лише хлоп'ячі або дівочі рої.

Гніздо підпорядковується Команді Коша. Кожне Гніздо має свою назву. Назву Гнізда затверджує Красний Референт УПН. Порядкове число надає Головний Референт Новаків. Назва дается загальна. Може бути історична, природнича, за назвою місця замешкання або пов'язана з якою небудь геройською постаттю з народної казки, з переказу, оповідання абощо.

Приклади: «Перелетні птиці», «Приятелі Кия», «Вернидуби», «Степові вітри», «Приятелі лісових звірят», «Заячі стежки», «Шлях туриків», «Бузьків брід», «Степові тополі», «Польові мавки», «Ігореві діти».

Патронів Гнізда не мають.

2. Вимоги затвердження новацької частини

- а) Виповнення та переслання реєстраційного листка.
- б) Ведення праці в частині, згідно з інструкціями референта УПН. Для того треба мати всі правильники, інструкції й підтримувати постійний контакт з пластовою централею.
- в) Своєчасне пересилання звітів та внесків. Якщо не буде спеціального жадання, звіти треба висилати не менше як раз на півроку.
- г) Пересилання короткого огляду дотогочасної діяльності частини та рамового пляну праці на наступні 3 місяці.
- г) Запропонування назви Гнізда, з поданням мотивів та фабули оповідання, казки тощо, що підтверджувало б доцільність прийняття запропонованої назви, а водночас пов'язувала б назви роїв із назвою Гнізда (наприклад, коли Гніздо має таку назву, як «Лісові звіряті», то рої мають такі назви: «Турики», «Зайчики», «Вовчики» і т. д.). Не може бути в цьому Гнізді роїв, що мають назви рослинок або казкових осіб, не пов'язаних з лісовими звірятами. Краще всього подавати 2-3 проекти назви.
- д) Опінія Краєвого Референта Новаків, згл. уповноваженого ГПС.

Новацьку частину затверджує Головний Референт Новаків.

3. Розв'язання частини

Розв'язання рою чи гнізда буває тоді, коли праця в ньому, не зважаючи на перестороги, ведеться даліше всупереч інструкціям реферату УПН, або коли не можна цьому зарадити, а також з інших причин, як напр. зміна місця замешкання більшої кількості членів рою чи гнізда.

Розв'язати рій має право гніздовий, або інший вищий представник УПН.

Гніздо розв'язує Краєва Пластова Старшина на пропозицію референта (-ки) Новаків (-чок).

Майно розв'язаної частини переходить на власність місцевого Коша Пластунів або Коша Пластунок.

4. Гніздове знам'я

Гніздове знам'я — це жовтий полотняний прямокутник, розміром 70x50 см. На одній його стороні, посередині, є нашита новацька відзнака проміром 15 см., зліва її — число Гнізда, а зправа — буква «Н». Під цим назва Гнізда. Висота букви — 10 см. На зворотній стороні нашивається символ Роїв Гнізда, в розмірах, як на роєвому знамені. Гніздового знамени вживають на збірках і висту-

пах цілого Гнізда. Гніздовим знаменем опікується найкращий з роєвих,

5. Улад Пластових Новаків

Всі новацькі гнізда творять Улад Пластових Новаків. Про виховний провід УПН докладно подано в Правильнику УПН, з дня 28. 4. 1948, IV. розділ, стор. 5 і 6.

Кожний впорядник, а тим більше гніздовий, мусить мати у себе Правильник УПН і ним користуватися.

6. Мій Впорядник і Гніздовий

На випадок, як хто запитає, як називається твій Впорядник або Гніздовий і де він живе, треба це докладно знати. Найкраще записати до пам'ятної книжечки:

Впорядник: Братчик сеньйор Дмитро Омельченко. Мешкає в Райнє, Вовча вул. 7.

Гніздовий: Братчик сеньйор-скавтмайстер Петро Липянський. Мешкає в Райнє, Вовча 29.

Ці адреси подасть Впорядник. Найкраще, як їх напише, щоб Новаки відписали.

7. Похвали

Введено такі похвали за справне виконання Новаками своїх обов'язків або за гідні вчинки:

- 1 похвала усна, в привабливості Роя.
- 2 похвала усна, в привабливості Гнізда.
- 3 похвала писемна, від гніздового.
- 4 похвала — відзнака, яку надає Головний Референт Новаків або Вища Пластова Влада.

Похвали — це один із засобів виховання. Якщо старші й на віть стари люди мають присміність, коли їм висловлюють признання за їх діяльність, то тим більше це присмінне для молоді.

Не треба оминати висловлення Новакам признання, якщо воши справді цього заслужили. Однак не вільно робити з похвал маловажливу, звичайну річ.

Кожна похвала для Новака — це добрий дорібок цілого роя. Таку подію треба записати до хроніки роя, а тому членові роя, що лістють похвалу, діти не повинні заздрити, лише брати з нього приклад.

Похвали записується до книжечки Новака, а Гніздовий вносить їх до свого звіту.

8. Перестороги

Появи неслухняності та поганої поведінки Новаків треба посериковати пересторогами. Є їх 4:

1. Пересторога від впорядника в чотири очі.

2. Пересторога від впорядника в приявності Рою.
 3. Пересторога гнізового в приявності Гнізда.
 4. Загроза скреслення з Гнізда та повідомлення про це батьків.
- Якщо перестороги не дають вислідів, тоді Новака усувається з Гнізда.

Всі перестороги записує писар Гнізда до книги Рою. Треба подати дату і причини перестороги.

Цей розділ уведено до нашої книжки лише для того, щоб не допускати до пересторог. Добрий Новак навіть не думає про те, щоб він міг чимсь провинитися.

Пересторогами треба користуватися у виняткових випадках, уважаючи їх за незвичайно суворий засіб, щоб привести Новака до належної поведінки.

VI. Кругом природа

ПРИРОДА

Гей, як у тебе тут мило!
Як ігри вод, плине тут час!
Свобідно, шумно, весело.
З верха на верх, а з бору в бір
З легкою в серці думою.

З «Верховини» М. Устияновича

Мандри в ліс, поле, над річку, їзда човником, хід слідом звірин, прогулька на високу гору — все це дуже приемне й повчальне та корисне для здоров'я. Треба не пропускати нагоди прийняти участь у всяких прогулянках, які організує школа чи новацька частина, навіть якщо це коштуватиме грошей.

На прогулянку треба брати вигідні черевики, вовняні шкарпетки й наплечник. До наплечника покласти їжу, пляшку з водою й усі речі, потрібні під час прогулянки: ножик, мотузок, записну книжечку, олівець, сірники, м'ячки, горнятко, цукор і те, що ска-

же взяти впорядник. Хліб треба класти до хлібної торбинки. Перед кожною прогулянкою впорядник заповідає, куди йдеться і що брати з собою.

Не брати з собою непотрібних речей. Новак не робить кілька-денних прогулянок, а коли іде до табору, або на довшу прогулянку зі школою чи роем, то впорядник скаже про все докладно.

Прогулянка завжди має якусь ціль. В ліс ідуть, щоб подивитися на природу ліса та на його мешканців, зробити цікаві спостереження, побачити щось таке, чого раніше не бачили.

Кораблем відбувають прогулянку на те, щоб побачити море, хвилі, рух корабля, літання мев, працю моряків і подібне.

Зима. Тяжко пташкам знайти поживу.

Новачку прогулянку Новак робить в однострої, інші прогулянки у звичайному вбранні.

На прогулянці має поводитися так, щоб ніхто не міг зробити зачуту щодо невідповідної поведінки. Рослини й тварини повинні відчути, що до них завітав їх приятель, який не зробить їм кривidi.

Примітка. Кожна Новачка обов'язана відбути 4 прогулянки.

1. Південна прогулянка

Кожний Новак повинен відбути південну прогулянку з росою і впорядником. Для того треба встati o год. 6-7 рано й пробути в прогулянці найменше 6 годин.

До прогулянки треба приготуватись. Новак насмарує свої чоловики, приготує шкарпетки, наплечник і свій однострій.

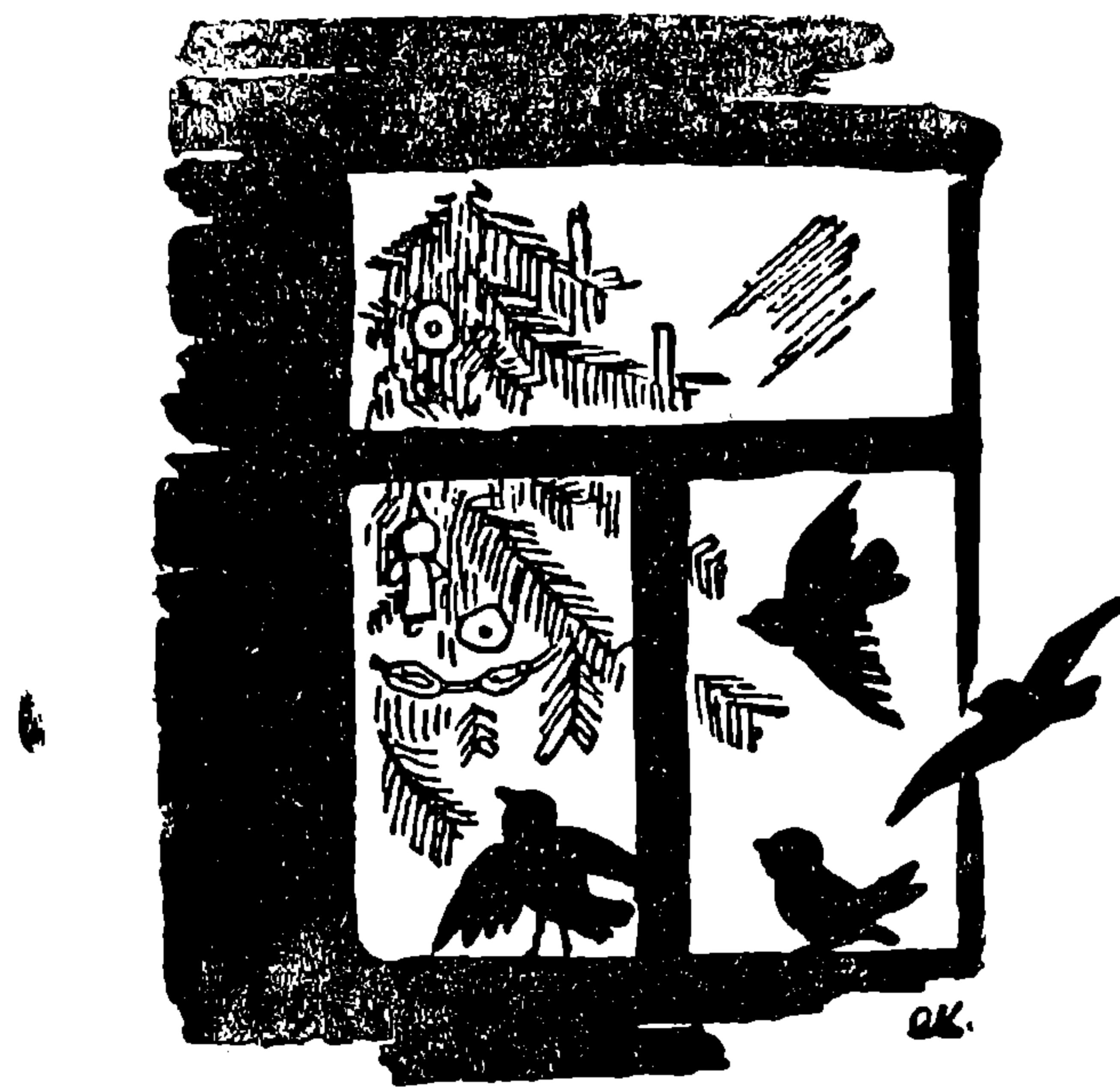
Перебування на прогулянці пів дня буде для Новака повне пригод і новацьких вправ з мандрівними знаками, вправами зі свисткою, знаками руками і т. д. Крім того Новака чекають в лісі та в горах кілька цікавих ігор та забав.

А найголовніше на прогулянці — це звертати пильну увагу на красу природи в кожну пору року, запізнатися з рослинами і привідитися звірятам, яких стрінemo в мандрівці.

Кожна прогулянка мусить бути обдумана впорядником і мати певну, точно окреслену цілість та певну мету.

2. Новак годує пташки

На зиму залишається у нас багато пташок і всі вони дуже

корисні, бо винищують шкідливих комах. Зябликам, синичкам, чубаткам, снігурам та іншим пташкам нелегко переносити холод і голод.

Всі Новачки без винятку обов'язані щодня підготовувати пташок і дбати про те, щоб завжди був для них в запасі готовий корм.

3. Користь птахів

Пташки дуже корисні. В одному лісі найнято партію робітників до збирання дуже шкідливих гусельниць. Робітники зібрали за 14 днів 120 відер гусельниць. Було іх там понад два мільйони штук. Заплачено робітникам 97 марок.

В другому лісі зроблено 50 штучних гнізд для шпаків. Шпаки, що там загніздилися, швидше та успішніше виконали ту саму роботу і винищили небезпечну гусельницю. Гнізда коштували лише 15 марок і цей видаток був на кілька років.

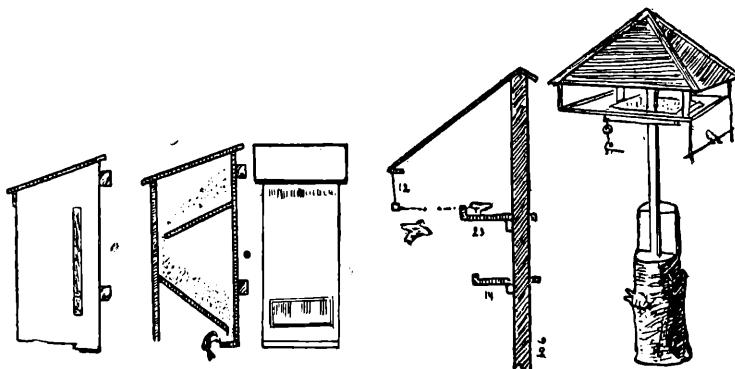
Друга пташка-мухоловка, сіра або сороката, 537 разів за день приносить корм до свого гнізда, а пара ластівок прилітає до гнізда з мухами 700 разів.

В шлунках трьох жовн (дятлів) в січні знайдено 1069 штук короїдів, іх личинок та інших комах. Отже кожний дятел знищив понад 350 найбільших садових та лісових шкідників.

Таких прикладів можна навести дуже багато. Але й цього досить, щоб бачити, яку користь приносять пташки в нашому господарстві.

4. Як охороняти пташок

Перш за все пташок треба охороняти від їх ворогів, а другий часіб охорони пташок — це забезпечення їх поживою зимою і ран-

Автоматичні скриньки
цю весною.

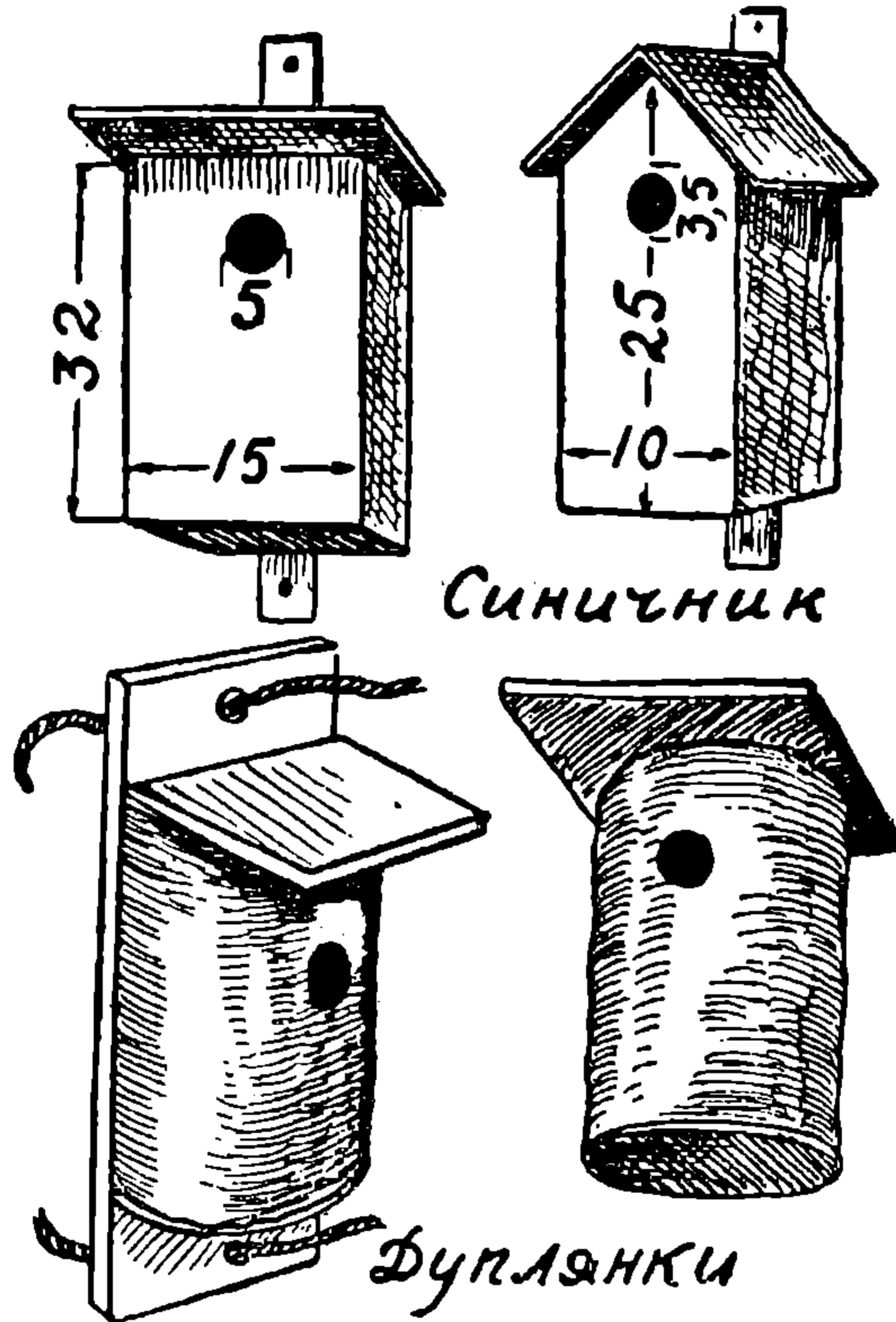
Найбільші вороги пташок є коти і горобці. Менш страшні вороги — це ворони й сороки. З хижих птахів найбільш небезпечний є яструб-голуб'ятник, потім сорокопуди і всі соколи, крім кібчика (кобця).

З гризунів — щури, мишва всіх видів, тхір, вивірка, куна і ласиця.

Підкормлювати їх треба вже з кінця серпня. Спочатку году-

вати що 2-3 дні, потім щодня і так до весни. Годувати пташок треба в спокійних місцях. Для синичок і підкоришників найкраще підходяться автоматичні скриньки, а для інших — кормові столики. Автоматичні скриньки можна купити або замовити у столяра.

Годувати пташок можна: 1) насінням конопель, соняшників, кабаків, кавунів, динь, огірків; сміттях трав, як кропива, чортоголох, лопух; окрушинками хліба, сухими ягодами калини, рябини, чорної бузини, дикого винограду і т. і., 2) тваринним кормом, як муравлині подушки, мучні хробаки, свіже сало, шкварки, м'ясо, кухонні відпадки і т. і. Принадою для птахів є дуплянки або штучні гнізда. Дуплянкою може бути дерев'яна колода з видовбанім в ній

Штучні дуплянки *Штучні гнізда*
гніздом 10 см. завглибшки й завширшки, з віконцем в 3,5 см., або природні дупла старих дерев, нарешті штучні дуплянки. Є багато різних форм штучних гнізд.

Здібніші Новаки можуть самі зробити такі гнізда, або цілий рій замовляє одно чи два гнізда у майстра.

Якщо Рій не має змоги зробити штучні гнізда чи дуплянки або кормові столики, то можнаколо вікна прибити дощечку з невисоким беріжком та дашком і туди щодня насипати корму. Для синичок можна ще насипати зерна в чистий вазоник від квітів і залити його гарячим товщем, як маргарина, лій, або смалець (може бути й зісущий). Потім вазоник повісити дном догори десь на дереві. Синички будуть прилітати і видзьобувати насіння. Горобці та інші пташки цього не зможуть зробити.

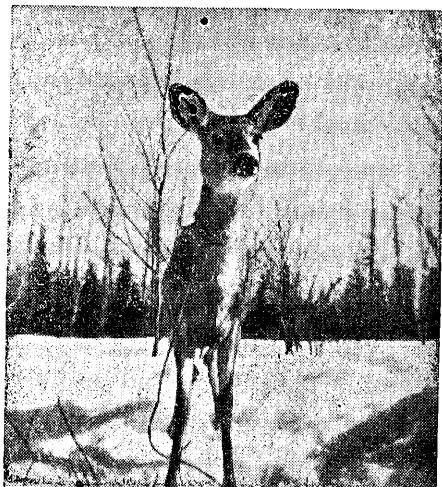
На Різдво Новаки роблять пташкам свято. Рій дістає невимodelchenniy snip plshenicy i nasuvaе його на високий стовп або кіл та виставляє на спокійному місці. Пташки будуть злітатися й матимуть зимою найкращий святочний день, саме на Різдво.

Корм треба збирати літом, а особливо восени. Пташки люблять зимою дзьобати всяке насіння, іпр. з будяків, сушені ягоди чорної бузини, рябини, шипшини й і. Весь цей корм треба добре висушити і зберегати в мішечку, щоб не дібралися до нього миші.

В літі годувати пташок не треба.

5. Мой приятелі звірята й мої улюбленні квіти

Коло нас живе багато різних тварин, як от кінь, корова, вівця, пес, кіт, кури, гуси, голуби, але всі вони — свійські, яких Новак знає дуже добре. Так само знає, яку мама вживава городину до обіду і що саме росте на городі.

Сарна

Вони мене менше інтересують. Мої приятелі живуть в лісі. З ними не так легко запізнатися, бо вони — правдиві діти природи. Вони самі дають собі раду в житті й боряться за своє існування. Я вибрав собі трьох приятелів у лісі. Першим була сарна. Я побачив її під час стійки в таборі. Це було дуже раненько в місяці липні. Вона вийшла з лісу і, оглядаючись на всі боки, побігла до молодого вівса, що ріс на галевині проти нашого табору. Я бачив, як вона, трохи попаслившись, піднімала голову й оглядалась, чи нема якої небезпеки.

Я мало знав про сарну і того самого дня випитував усіх, хто

що знає про неї. Я довідався, що сарна живе у всіх наших лісах. Подібно, як дик, ступає кінцями копиток. Сарни вміють гарно скакати і перескакувати перешкоди. Вдень відпочивають в лісі під деревами. Надвечір і ранками завжди виходить тою самою дорогою поживитись жолудями, грибами, ягодами, молодою травичкою, гаузками й корою.

Сарни є жувачі, як і корови. Живуть громадами. Стадо провадить самець. Йому товаришує кілька самичок з молодником. Сарна має добрий слух, зір і нюх. Від найменшого шелесту втікає.

Роги має лише самець. В небезпеці вдаром рогів може нанести сильні рани. Хоч сарни бігають швидко, але вовк все їх дожене і в боротьбі переможе. Вовк є більше витривалий і сильніший.

Лис

Роги служать сарнікові головно для боротьби з іншими самчиками за провідництво у стаді. В першому році життя у сарніка виростають невеличкі ріжки, порослі шкірою і шерстю. За якийсь час цю шкіру й шерсть сарніки здирають з рогів, тручись ними об стовбури дерев і псуючи цим їх кору. На другий рік роги відпадають і виростають нові, більші, вже з одним розгалуженням вгорі. На третій рік — так само, лише кінці рогів мають уже три наростки. В дальших роках так само відпадають у сарніків роги, але виростають все такі самі, як і на третій рік. Сарна досягає висоти 70 см., довжини 130 см. Це дуже чистенький звір, що не має звички лежати в баюрах.

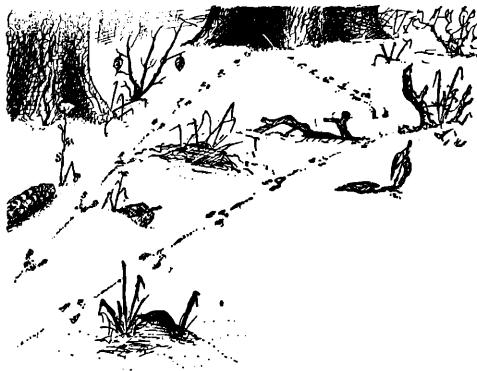
Одного разу я бачив, як стрілець поранив сарну. Бідна сарна з перебитою ногою скрилася в лісі. З лісу вибігла на трьох но-

зах і хотіла перейти через поле, певно до свого леговища. Тут побачив її пастух-німець і потнався за нею, аж бідна змучена, скривлено сарна впала, перескаючи потічок. Він влав на неї й жорстоко бив її палицею, потім зв'язав ноги й поніс додому.

Я бачив її, знесилену, ще живу у нього на плечах. Сарна дивилася своїми великими очима й ніби питалась: За що? Кому я зробила шкоду?

Другим звірятком, яке мене заінтересувало був лис. Я прочитав «Лиса Микиту» Івана Франка і мені скотилося побачити лиса живого. Кілька літ минуло, поки меє вдалося побачити лиса в природі. Перед тим я бачив кількох лисів у звіринці, але ті лиси були якісь змучені, знеохочені до життя, спали й були зовсім байдужі до людей, що їх оглядали.

Одного разу пізнав я старого лісничого, який літ з 30 жив на одному місці. Він любив ліс і знав всіх його мешканців. Щодня обходив він свою округу, і я переконався, як чудово він умів читати

Сліди зимою

сліди звірят та знаходити їх там, де для звичайної людини вони зовсім непомітні.

— Ось бачите, — туди йшов лис! Дві години тому!

Я дивлюся, — і нічого не бачу. Він ткнув пальцем в одне місце на землі і лише тоді, добре приглянувшись, побачив я, що туди ісся пройшло. Слід був ледве помітний, місцями лише наче легкі царапинки. Я пройшов би тут 1000 разів і не побачив би цього сліду.

— А чому дві години тому?

— Лис пройшов, коли вже роса впала, а сонечко тепер показує восьму годину, отже слід ще досить свіжий, але не зовсім.

Просто дивно, як він все це міг розібрати, по ледве помітних слідах.

— А як поважно йшов — не спішився! Ось тут він стояв, — мабуть щось зачув. Так і є! Звідсіля почав підкрадатися.

Слід повернув у бік і йшов до молодого ліска з кущами.

— Тут побіг, знов підкрадався, розбійник! А тут робив зовсім маленькі кроки, мабуть до землі приляг. Ага! Побіг! Скочив...

За молодим кущем ліщини лежали два пера. Лісничий їх підняв і сказав:

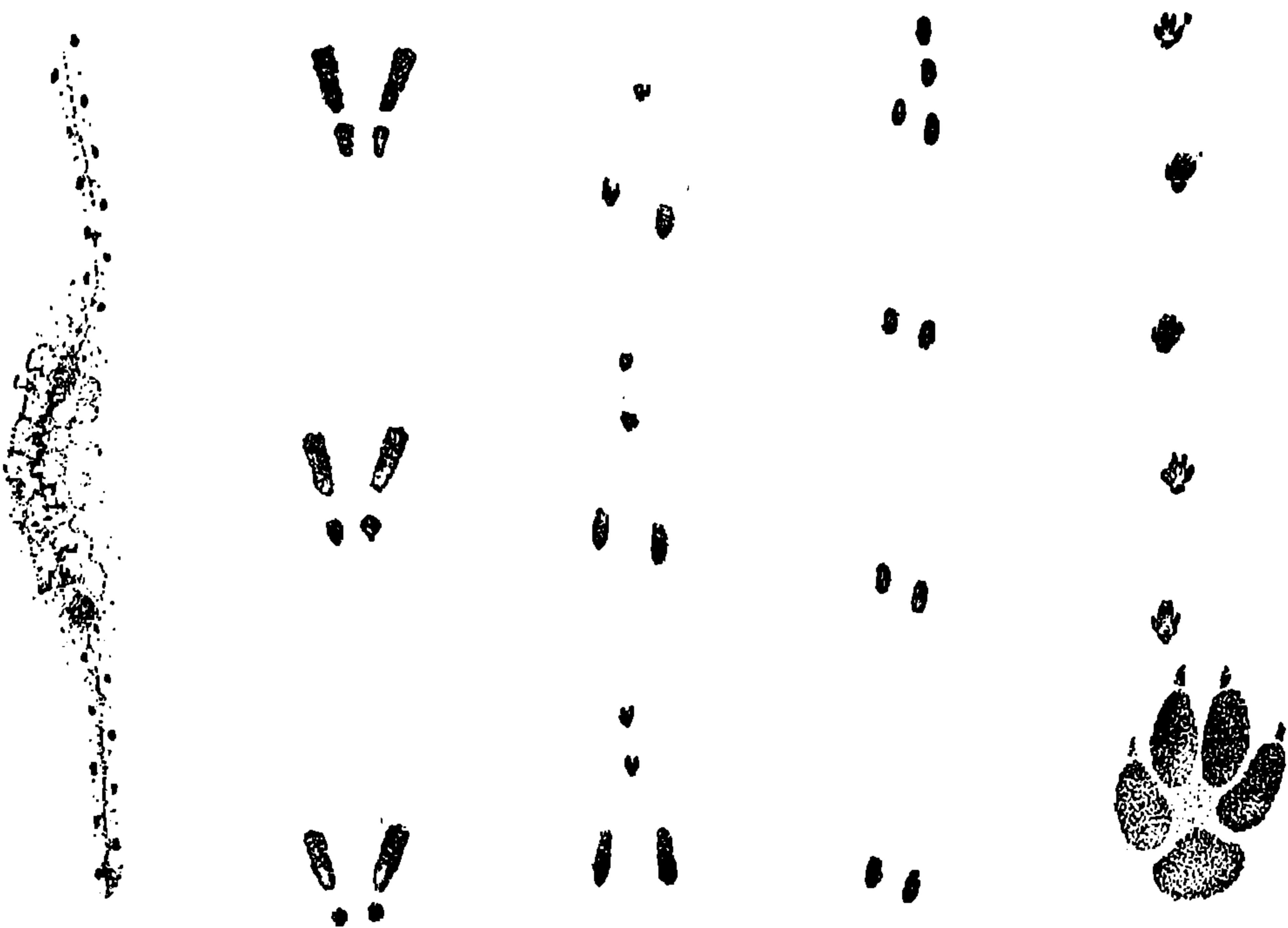
— Молоді куропатки. Однак вони не дісталися йому до зубів. Ці пера випали, коли вони швидко знялись до лету.

Слід лиса знов повернув до старого ліса. Згодом лісничий зупинився і дивлячись на землю сказав:

— Знов підкрадався! Он як побіг, — повним чвалом!

Слід просто дійшов до дерева. Навколо нього було багато слідів лиса.

— Ай, та й злостився же він тут, під деревом. За вивіркою

Сліди: землерийки, вивірки, ласки, зайчика і лиса

гнався, та вивірка встигла завчасу на дерево скочити.

30 літ у лісі! Він любив свій ліс і завжди держав очі і вуха відкритими. Він умів спостерігати і пам'ятати все, що бачив і чув*).

Того разу лиса я не бачив. Аж раз зимою їхав санками до Балигорода. Снігу було багато. Мороз сильний. На горбку, під лісом побачив я трьох лисів, які бавилися. Певно були молоді. Мали гарні хутра й велики, пушисті хвости. Ми стали і хвилин з 10 дивилися на їхні скоки, бігання і забави. Нарешті побачили нас і по-

*) В. В. «Следопыт» (Про лісничого).

вагом пішли до лісу. Того самого дня бачив я, як ліс злапав зайця й ніс його в зубах перед нами, через дорогу. Перебіг, але не кинув своєї жертви, хоч ми кричали й кидали снігом.

Добре знов, хто їде, і чув, що ми не маємо рушниці.

Лис легко бігає, аходить тихо, крадучись. По слідах лиса, можна розрізнати легко, коли він біг, а коли йшов спокійно і коли стікає. Тікаючи, він ставить задні ноги перед передні й плутає

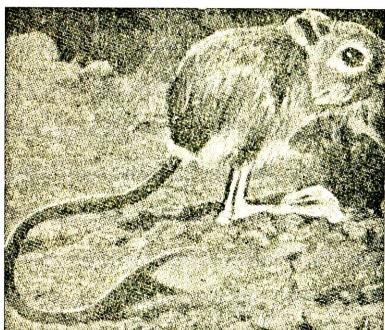

Я хочу жити!

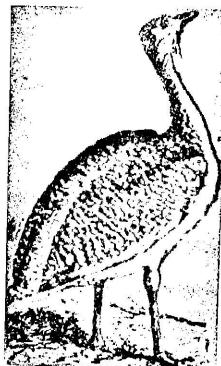
сліди. Залюбки обманює тим, що йде заячими слідами. Живе в норах, що їх сам собі риє, або в покинутих борсучих. До лисячої нори веде, звичайно, головний вхід і кілька побічних. Коло нори, де живе ліс, можна знайти багато решток з'їдженіх звірят. Вдень гріється на сонці, вночі виходить на лови. Зимою ловить у лісі, літом у полях, в пашні. Короткий дзвівкіт лиса чути часто вночі. Молоді рождаються в квітні.

Третім моїм звірятком був тушканчик. Правда, через свою невагу й дитячий нерозум, я заподіяв йому смерть, але тушканчик навчив мене любити природу і шанувати звіряток.

Це було так: Я мав 9 літ. Літом поїхав на село. Наше село було в степу, треба було проіхати повз кургани, які стояли вздовж Дніпра, потім проіхати кілометрів з 30 чистим степом, рівним, безкраїм, серед ланів пшениці і степових баштанів, аж за ними був хутір. На хуторі мав я товариша дитячих літ, сторожевого сина Василя. Одного разу каже він мені, щоб піти «на полювання на дикого зайця». Ми взяли з собою наших двох псів Рябка і Трезора і пішли в степ. На неоранах ще ніколи ланах були нори, в яких жили земляні зайчики або тушканчики. Вони мають кругленькі вушка й довгі задні ноги та предовгий хвостик, як батіжок. Він тоненький, з коротким волоссям, а на кінці його — чорна китиця. Тушканчики пречудово плигають. Вони живляться всякою зелени.

Тушканчик

Дрохва

ною. Довго ми копали ями і пси гребли, але не вдалося нам викопати тушканчика. Що далі ми риємо, то далі він посувався, зруочно гребучи нору передніми лапками, а задніми виштовхуючи викопану землю. Побачивши, що не дамо собі ради, порадив Василь залити нору водою. Побігли ми за водою і ну ж її лити в тушканчикову нору. Він був безсилій супроти повіні у своїй хаті й випливнув з нори, а пси його зразу задавили. Взяв я тушканчика в руки, лежить бідний скривавлений. Думав я, що можна його їсти, та де там м'ясо смердюче, — ні до чого! Приніс я гордо того тушканчика додому і показую — хвалюся. Саме тоді був у нас у хаті один пан, що приїхав з музею оглядати кургани. Я хвалюся йому своїм по-люванням, а він мене гостро скартав.

— Мій друже, на тих степах жили запорожці. По них лишилися ці кургани. На тих степах ходили колись великі звірі, живут сугак, бігала дрохва і жило багато цікавих звірят, які всі вигинули. Землю почали орати, звірят вибили, або вони самі вигинули, і на цих степах лишився як одинокий свідок минулого слави — власне цей тушканчик. Іх вже небагато. Їх треба охороняти від

вимирання, бо це типові мешканці українських степів. До їх винищення причинився й ти, май друже. Зле ти зробив, але вірю, що це був останній твій вчинок.»

Тушканчика цей пан забрав з собою. Пізніше бачив я його випханого в музеї і під ним був напис «Тушканчик або Земляний заєць (*Alactaga Aegypticus*, L.). Мешканець степів. Вимирає. Підлягає охороні. Передав до музею (тут було мое прізвище)».

Як я хотів, щоб не було моого прізвища, та дарма!

Цей випадок мав на мене той вплив, що я ніколи вже в житті не вмішувався в порядки в природі, не нищив звірят і був дуже розважливий, коли зривав яку квітку. Тушканчик зробив з мене вчителя природи і багато літ я вчився і вивчив природу-красу нашого розкішного краю. Це завдячуємо своєму помердому приятелеві Тушканчикові з нашого хутора коло села Залюбівка.

З рослинок мені найбільше подобаються: росичка, що живиться мухами, розкішний мухомор, краса лісів і цар над грибами та чудовий дев'ятисил — гірський будяк на полонинах Карпатських гір.

Я багато знаю про ці рослини. Знаю їх життя і маю цікаві спостереження.

Чудовий і незбагнений світ. Людина ніколи його всього не пізнає.

Новак повинен запізнатися з трьома звірятками і трьома рослинками, що живуть лико. Це може бути вивірка, ласиця, землерийка, чи що інше, або якийсь птах, як зозуля, сорокопуд, чапля й інші. Всіх їх треба старатися побачити власними очима в природі, прочитати про них в книжках, доповнити свої знання оповіданнями досвідчених людей і подивитися на тих цікавих тварин і на болі — серед природи, і в неволі — у звіринці.

Про рослини можна довідатися з атласів і з книжки «Ботаніка». Все, що знаємо, записати до окремого зошита, який назвати: «Що я знаю про своїх приятелів звірят і рослин».

6. Пісня

Гей плину я по Дунаю
Й так собі думаю:
Нема кращих співаночок
Як у нашім kraю.

(Народня)

Це правда. Наш народ має гарні пісні й любить співати, любить музику і красу. Новак з маленьких літ іде тою ж дорогою і починє знати наші народні пісні, цебто ті, що їх створив наш народ, і вміти їх співати.

Народних пісень дуже багато. Новак вибере собі 3 пісні, які хоче, й має навчитися їх співати*).

*) Заввага: треба пам'ятати, що піснями, з якими Новак прийде на пробу, не можуть бути пісні, що їх співають у школі.

Ось кілька пісень до вибору:

Релігійні:

- «Боже великий, єдиний».
- «Боже вислухай благання».

Колядки:

- «Бог Предвічний»,
- «Нова радість стала»,
- «Добрий вечір тобі, пане гостподарю»,
- «На небі зірка».

Щедрівки:

- «Шедрік»,
- «Ой, сивая тая зозуленька»,
- «Щедрий вечір»,
- «Посівальна».

Козацькі:

- «Засвистали козаченъки»,
- «Зелений дубочку»,
- «Стойть явір»,
- «Ой, на полі та женці жнутъ».

Чумашкі:

- «Над річкою, беріжком»,
- «Ой, горе тій чайці-небозі».

Стрілецькі:

- «Ой, у лузі червона калина»,
- «Іхав стрілець на війноньку»,
- «Ой видно село»,
- «Журавлі»,
- «Не сміє бути в нас страху».

Побутові:

- «Взяв би я бандуру»,
- «Човен хитається»,
- «Ой, під гаем гаем».

Жартівліві:

- «Ой, що то за шум»,
- «І шумить і гуде»,
- «Ой, ходила дівчина беріжком»,
- «Сіяяв мужик просо»,
- «По дорозі жук, жук».

Великий вибір пластових і новацьких пісень має «Пластовий співаник», виданий 1949 року (видавництво «Молоде Життя»).

Примітка: Новачки обов'язані вміти співати найменше 4 пісні в марші.

VII. Знаки і сигнали

1. Знаки на прогулянці

Один рій Новаків пішов швидше, слідом за ним має йти інший рій і знайти іх. Це, нелегка справа. Правда, можна йти за слі-

дами ніг, але таке завдання з трудом виконують лише пластиуни. Новаки мають свої умовні знаки, які роблять на дорозі, або країце — збоку дороги, але не обабіч, а все з правої сторони. Знаки роблять різними способами. Для того вживають кам'янців, галузок, шишок і інші предмети, або роблять знаки палицею на землі. Лише не вільно для того вживається білої шкільної або якої коловорової крейди. Знаки даються лише там, де може постати сумнів, чи пішов рій просто, чи десь звернув у бік. На рівній дорозі знаки дають що 20-25 метрів або й рідше. В лісі дають знаки дуже густо. Ці знаки мають такий вигляд:

→
→
→
→ | <i>Іди в тому напрямі</i>
<i>Лист у віддалі 4-ох кроків</i>
<i>Не йди туди</i> | <i>—» Іди швидко в тому напрямі</i>
<i>←→ Вертайся</i>
<i>«→ Вертайся швидко</i>
<i>О О О Небезпека</i> |
|------------------|--|--|

2. Знаки рукою

Під час прогулочки чи при різних вправах чи забавах уживають Новаки знаків рукою, або прапорцем.
Сигналів цих небагато.

Вперед! Іди в цьому напрямі!

Праву руку провідник підносить догори під прямим кутом, парівні з плечем. Це значить: іди направо. Коли те саме робить лівою рукою, треба йти наліво. Коли тримає руку витягнуту перед собою — йти вперед.

Стати

Коли праву руку підносить догори і задержує в тому положенні кілька секунд, тоді всі Новаки пристають і чекають дальших знаків.

В лаві роями збірка

Обидві руки витягнуті на висоті плеча.

В ряді роями збірка

Праву руку витягнути перед собою і так тримати кілька хвилин.

У дворяді роями збірка

Обидві руки витягнуті перед собою.

В колі роями збірка

Обома руками робити перед собою коло, обидві руки підносячи на половину висоти від пояса до плеча.

3. Знаки свистком

Головних сигналів є 5. Вони дуже прості. Їх треба знати напам'ять. Сигнали свистком треба подавати точно, добре вирізняти довгі й короткі свистки, інакше буде плутанина і ніхто не розбере, про що йдеться.

2. — —

один довгий: — «Позір! Увага! Чекай дальнього наказу!»

3. .—.—.—

два довгі: — «Розійдись! (Розхід!)»

4. . . . —

короткий довгий, короткий-довгий і т. д. — необмежене число таких посвистів — «Небезпека!»

5.

три короткі й один довгий — «Роєви до впорядника!»
необмежене число коротких посвистів — «Збірпека!»

Не вільно свистати в школі, на вулиці і без всякої потреби на прогулках чи в таборі. Свистки можуть бути різні. Найкраще, як Новак сам зробить свисток. Треба подивитись на купований металевий і зробити такий з дерева, найкраще з липи, бо вона м'яка і добра до оброблення.

Новаки обов'язані знати лише два знаки свиставкою: «Увага!» і «Збірка!»

Коли подано свиставкою знак «Увага! Позір! Чекай дальнього наказу» — це знак, щоб Новаки спокійно чекали на доручення, яке має прийти, й виконати його безгамірно.

Збірку переводити швидко, не баритись, без розмов, без галасу.

Впорядникові доручається не держати довго Новаків у збірковій уставці без потреби.

4. Табор

Найбільше радости, вдовolenня і життєвих вражень зазнає Новак у таборі.

Там серед гарної природи, десь у лісі, коло потічка, на соняшній галечині, в новацькому дімку або під шатром, у товаристві інших Новаків цілий місяць живе він чарівним життям, повним радості, приємностей, різних пригод, а водночас — під розумною дисципліною, потрібною в особливих умовах таборування.

В таборі, далеко від хати, без опіки батьків Новак стає більше зарадний, сам пильнує себе, сам все для себе робить, а крім того має ще й обов'язки супроти громади, до якої належить.

В таборі як найкраще опановується матеріали до проб, тут складається приречення і здобуваються практичні знання.

В таборі найкраще пізнається природа, відбуваються найцікавіші прогулки й мандрівочки.

В таборі є взаємна поміч, панує загальна згода, рівність, братерство — правдивий новацький дух.

Добрий Новак щороку йде до табору, де новацьким шляхом прямує до краси життя.

До табору Новакам можна йти лише за згодою батьків і лікаря.

Перед вїздом до табору виховники подадуть до відома Новакам, коли, де і як довго буде тривати таборування і що треба з собою брати.

Для команданта табору і його булави організація новацького табору вимагає великої й старанної підготовки, а водночас несуть вони велику відповідальність. Важним є добір добрих виховників, лікаря, старання про приміщення, харчування, про вигідні умови для дітей, забезпечення їх приладами для ігор і т. і.

Виховники докладно опрацьовують плян життя і праці з Новаками, щоб табір справді був школою життя, але такою, де радісний усміх не сходить з уст школярів.

Підготовка до таборування охоплює такі моменти: вибір місця під табір, технічне й фінансове забезпечення його, добір помічників, забезпечення таборовим вирядом і т. д. Далі по приїзді до місця табору, яке будування табору, влаштування місця на спання, обладнання кухні, лягурчи, місця забав і т. і. Треба не забувати, що більшої частини праці самі Новаки не зможуть виконати і треба їм прийти з поміччю.

Дуже важливим моментом в налагодженні таборового життя згідно з правильником є дисципліна й раціональний розподіл часу.

Не меншу увагу треба присвятити таборовій гігієні й виховному змістові таборового життя, а саме: щоб у таборі була чистота, щоб діти іли в пору й мали поживні страви, щоб мали регулярний відпочинок і не замало спали, щоб не занадто довго й не замало перебували на сонці, щоб для фізичного виховання були відповідно використані купання, згл. плавання в річці або потічку, руханка, гри (в найбільшому маштабі), прогулки, змагання і т. і.

Велику роль в новацькому таборовому співжитті відограють: гумор, співи, відвідини табору гостями, новацькі вогни, таборові свята і т. і.

Нарешті приходить звітування, ліквідація табору й поворот до дому.

Всі ці моменти новацького таборування є дуже важні й вимагають окремого обговорення, а тому відсилаємо впорядників до відповідної літератури.

5. Новацький вогник

Новацький вогник — це святочна подія, це є певний культ гищих новацьких ідеалів.

Вогник може бути дуже скромний розмірами, зроблений власними руками Новаків, із зібраного в лісі сухого галуззя, але хоч би й найменший вогник має бути святочною подією.

До вогника не вільно кидати ніякого сміття лише одне дерево, не вільно також пекти картоплі, або щось варити, а тим більше до вогника плювати.

Вогник є символ життя, чистоти й добрих думок. Він вабить людину, дає їй тепло й багато користей.

Кожний вогник має певне завдання — виховну ціль. Він має багато таємничості, творить новацькі традиції, які треба далі пле-кати й доповнювати, напр. обряди запалювання вогника, символіка початку тaborування, зарубування сокирою в колоду, коло тотему у вогника, кидання до нього кори з вирізаним своїм іменем і роя у певних подіях новацького життя, як напр. при складанні обітниці, привіту українській пластовій родині в цілому світі і т. і., далі — мовчанка при вогнику і под.

При вогнику мають відбуватися найважливіші події таборового життя; тут слухають оповідань про наше минуле, святкують важніші історичні події, тут вітають своїх зверхників, тут можуть приймати рішення щодо вигуків роя і гнізда і т. і.

Місце на вогник вибирається десь коло табору, в гарному поетичному місці. Запалений вогник повинен робити на Новаків сильне враження своєю романтичністю і красою та залишити у них спомин на все життя.

Місце на вогник треба обкопати або обкладти камінчиками. Навколо вогника Новаки зроблять собі місця. На чільному місці встремлять тотем, а коло нього зроблять місце для команданта й виховників.

Не робити занадто великого вогника або з сирого матеріалу, щоб не надто сильно горів і не палив сусідніх дерев та іх коріння. Вогник має бути ясний, бездимний, веселий.

Вогник повинен мати добре обдуману програму, не довгу й не нудну.

Поважні речі чергуються зі співом, жартами, танками, музикою тощо.

VIII. Треба бути здоровим

ЗДОРОВ'Я

«Чистота є здоров'я». «Порядок — успіх в житті». Так кажуть людські приповідки. Чепурність і тримання порядку — дуже важливі, але й дуже важкі обов'язки.

Новак має бути чистий тілом і чепурний, цебто митися, купатися, мати підстрижене волосся, обрізані нігти й чисті вуха. Новак ходить чисто одягнений. Його уврання й білизна можуть бути і старі, навіть латані, але чисті, непом'яті, непорвані, з усіма гудзиками.

Новак уміє самостійно почистити свій одяг та взуття.

1. Чисте тіло

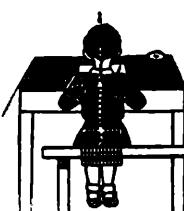
Щодня мийся! Новак миться, він не забуває про шию, вуха, коліна й ноги. Сором тому, хто є брудний і не миться. Про такі речі ніде не говориться й ні в одному підручнику про це не пишеться, бо це річ самозрозуміла.

2. Руки

Всі знають, що на руках, якими всього доторкаємося, є найбільше бруду й заразків, від яких можна легко захворіти.

Руки найкраще мити теплую водою й милом. Особливо важче мити руки перед тим, як їмо й лягаемо спати.

3. Нігті

Новак при роботі

Оttak сиди,

а не так!

Найбільше заразків різних захворувань живе в бруді і найкраще вони ховаються під нігтями. Тому Новак повинен дбайливо пильнувати чистоту рук і нігтів. Нігті на руках і ногах треба раз на тиждень обрізувати гострими ножицями. Обрізуючи нігті на руках, їх заокруглюємо, а на ногах обрізуємо рівно. Коли нігті на ногах великі, то черевики натискають на ніготь і він вростає в тіло або росте вбік та спричиняє біль. Обгрізати нігті негарно і шкідливо.

5. Зуби

Навіть дикиуни пильнують свої зуби, щоб були здорові, і чистять їх особливими патичками. Вони беруть короткі патички й товчуть їх каменем, аж поки кінець патичка не буде виглядати, як квачик. Це їх щіточка до зубів. Вони чистять нею зуби по кожному ідінні.

Всі люди, що мають попсуті зуби, хворують на шлунок. Зуби псується від заразків (мікробів), які збираються між зубами та в їх заглиблennях. Коли тих заразків не усуваємо, то зуби починають

псуватися і гнити. Хворий зуб спричинює біль і ним не можна добре пережувати поживу, з якої твориться кров, а кров конечна, без неї не може людина жити. Новак з хворими зубами не зможе з'їсти сухаря на прогулянці, а вояк на війні з хворими зубами — нещасна людина.

Різні заразки

Зуби треба рано і наніч чистити зубною щіточкою — звичайним порошком до зубів або пастою. Цим ми усуваємо заразки з зубів і не даемо їм змоги руйнувати зуби.

5. Ноги

Найгірше дістаеться ногам. Цілий день вони взуті в скарпетки й черевики. Тісно їм і вони спочені. А крім того вони ж носять тягар нашого тіла. Від тої роботи, при землі, в порохах, вони найбільше брудяться і їх треба часто мити. Біда на прогулянці, коли ноги нас не слухаються, бо змучені, а ще гірше буває, коли на них пухирі з'являються.

Коли ноги змучені, треба дати їм відпочити, а щоб не було пухирів, треба пильнувати, щоб ноги і скарпетки були сухі. Від посту й вогкості шкіра стає ніжна і тому від тертя легко дістаеться пухирі. Щоб ноги не потіли, треба часто скидати черевики і просушувати ноги та скарпетки. При довших прогулянках треба посмарувати ноги товщем або мілом.

Скарпетки найкраще вживати вовняні. Черевики брати не тісні і не дуже свободні. В тісних довго ходити не можна, бо ноги напухають і болять, а завеликі черевики натирають пухирі. Коли черевики занадто вільні, треба взути другу пару скарпеток або одну пару грубих вовняних. Другий спосіб — це перев'язати черевики ременем або прив'язати грубішим шнурком до шкіряної стопи.

Як дістанемо пухир, зараз же треба його позбутися. Зразу треба звернутися до впорядника. Він скаже добре вимити ноги мілом, витерти їх і сам проколе пухир. Для того треба взяти голку, нагріти її сильно на вогні, щоб убити заразки. Проколювати пухир збоку, над самим краєм, якнайближче до здорової шкіри. Болю не буде. Витиснути рідину чистими руками. Зверху пухир посмарувати товщем і зав'язати чистою шматинкою. Дати нозі відпочити без черевика.

6. Дихання носом

Рот у нас для того, щоб їсти, а ніс, щоб дихати. Людина, що дихає горлом, часто перестуджується, бо горло наше дуже ніжне. Коли ж дихаємо носом, то повітря отрівається і входить до горла вже тепліше. А це дуже важне.

В повітрі багато всяких шкідливих заразків, яких не видно простим оком. Коли дихаємо ротом, то вони всі погадають до легенів або шлунка. А це небезпечно, бо ці заразки можуть викликати різні недуги.

Коли ж дихаємо носом, то всі заразки лишаються в носі — в слизі, а разом зі слизом позбуваємося їх, коли сякаємося до хустини.

Ті, що дихають ротом, хроплять. Деякі народи так вчать дітей дихати носом; зав'язують їм наніч рота хустиною. У диких народів люди, що хроплять, — небажані, бо вони несвідомо дають знак ворогам, де хто знаходиться, і можуть спричинити підступний напад.

7. Як сидіти в школі

В школі діти сидять в лавках, але лавки не все бувають вигідні і пристосовані до росту школяра. Новаки в лавках сидять просто, не горбляться. Молодий хребет легко піддається скривленню. Та й грудній клітці неправильне сидіння шкодить. Недобре теж, коли Новаки згинаються вбік і держать очі заблизько до книжки або зошита. Правильно очі повинні бути віддалені від зошита чи книжки на 30 см., цебто на два добре віддалення сильно розчепирених пальців.

Зберігайте добру поставу й шануйте свої очі. Нових вам ніхто не дасть (див. рисуночок на 69 стор.).

IX. Новацькі гри

Гри й забави

Чим більше Новак знає ігор, тим краще. Кожну гру треба вести згідно з правилами. Гратись треба з запалом, щоб мати повне вдоволення.

У грі треба додержуватись правил.

В державі, де нарід не слухає свого проводу, є непорядок, держава підугпадає, не має розвитку й добробуту. Навіть у вовків є свої правила полювання і підходу. Знаємо, що вовки йдуть один за одним, вступаючи в той самий слід. Хто не послухається, той гине. В кожній грі є теж свої правила і є суддя, якого всі слухають. Яка то буде, наприклад, гра в копаного м'яча, коли кожний буде робити, що захоче, і не буде ніяких правил? Така гра не буде мати вислідів і не буде цікава.

Якщо Новак грасяк слід, він мусить додержуватися правил грі, а не видумувати своїх. Під час грі не вільно ображатися, тніватися, плакати, якщо програв, і висміювати інших. Не вільно робити нічого такого, що псуває б іншим приемний настрій.

Є різні грі: в домівці, в полі, на прогулянці, в пластовому таборі. Найкращі грі на свіжому повітрі.

Деякі грі обов'язково треба знати, щоб осiąгнути першу пропозицію. Це треба так розуміти, що в цих визначених грах треба довго вправлятися і вміти їх виконувати якнайкраще: легко, швидко і правильно.

Чим більше ігор знає Новак, тим краще. Грі повинні бути різноманітні — для вправ у ходінні, бігани, скаканні, метанні, й повзанні.

Грі добирає впорядник з різних книжок. Для проб впорядник повинен підготувати Новаків до 2-3 ігор з кожного роду.

Кладка

На два пласкі камені або пеньки кладуть дошку, і Новаки переходять через цю кладку. Починати треба з ходіння по широкій дошці, а вже злодом ходити по вужчій; спочатку треба теж класти кладку на низькі пеньки, потім на вищи, а вже після того вчитися ходити над великими потічками через кладки, спеціально зроблені в таборах для цієї цілі.

Вищий щабель зручності цієї грі — це перехід через кладку з якимсь предметом на голові.

Несті торт

Це забава зручності. Новаків кладуть на голову якусь річ, не дуже тверду. Для дуже зручного Новака можна покласти на голову пласку мисочку (блішану), а в ній може бути трохи води.

З таким вантажем на голові Новак має пройти просто й гарно 12 кроків, не придергуючи його рукою. Далі дійти до мети, обернутися і знову зробити назад 12 кроків, так щоб мисочка не впала, а вода не розлилася.

Спочатку це не вдається. Предмет падає з голови, але коли Новак буде ходити просто, не горблячись, з чолом догори, тоді напевно нічого не впаде.

Якщо Новак має особливу форму голови і ця забава не вда-

стєся, тоді слід надіти шапку на голову.

Пригадайте, як зручно носії носять на голові велики бляхи з тісточками, або ведро з водою. Може бачили це на образках в книжках, чи в кіні.

С трибуни

Кожний рій стає в ряд — у чергу за своїм роєвим. За кілька кроків перед кожним роєвим стоїть крісло, скриня, або інший більший предмет. На даний знак всі роєви рушають з місця і, скакучи на одній нозі, обкружують згаданий предмет, і так вертаються до сюого роя, доторкаючись кожен свого чергового з ряду, а самі стають в кінці черги. Доторкнені починають так само скакати і т. д. Виграє той рій, всі члени якого найшвидше виконають цю вправу. Вправу можна змінити, давати Новакам інші завдання, — напр. вибігти зі свого ряду до стола, на якому лежить для кожного роя один шнур. Тут зав'язати і розв'язати один наперед означений вузол і бігом вернутися назад. Потім те саме робить другий, третій і т. д. Новак. При всіх цих грах мусить, очевидно, бути однакова кількість Новаків в кожному рою, щоб осяги роїв можна було порівняти.

Квач простий

Одного з грачів вибирають «квачем», від якого всі втікають, а «квач» їх ловить. Кого впіймає (доторкнеться рукою), той вигукує «квач!» і тоді всі діти втікають від того нового квача, що їх ловить. Тривання гри 5-7 хвилин, під час сходин.

Квач присідковий

Гра відбувається так само, як і перша, лише грач, за яким женеться «квач», щоб рятуватися, присідає і тоді «квачеві» невільно його ловити.

Квач «давай руку»

Грається так само, лише той, хто рятується від «квача» замість того, що присідати, хапає когось із інших грачів за руку.

Квач з гарячим місцем

На площі чи на поляні, де відбувається гра, робимо два або три кола в різних кінцях. Той, за яким женеться «квач», має право рятуватися тим, що вскакує в якесь коло, куди «квачеві» не вільно входити.

Можна умовитися, що гарячим місцем буде дерево, якась металева річ у кімнаті (ручка дверей) і тоді «квачеві» не вільно лягти того, хто за гаряче місце тримається рукою.

Правила гри:

1. Квачеві не вільно ганятися за кимсь одним.
2. Квачеві не вільно стояти біля того, хто присів, взявся за дерево або заскочив у коло. Квач мусить тоді ловити кого іншого.
3. Хто врятувався від квача, заскочивши в коло, або присівши чи вхопившись за чиюсь руку, той не має права довго сидіти або стояти, а після врятування зараз же вибігає.
4. В грі «Квачу, давай руку», беруться за руки лише двоє. Кожного третього, хто причепиться до них, квач має право ловити.
5. Пійманим вважається той, до кого квач тільки доторкнеться.
6. Вибігати за межі майдану не вільно. Той, хто це зробить, вважається за пійманого і стає квачем*).

Їхати колобіжкою

Кожний уміє проїхатись на колобіжці. Це не трудно. Але є такі, що вміють на ній їздити так, як дорослі на роверах. Уміють закрутити, їхати на одній, потім на другій нозі, сильно розігнавшись поставити обидві ноги на дощинку колобіжки, вміють зіскочити

Гри на снігу

на бігу, вміють везти на ролі наплечник, течку або якусь іншу річ. А деякі виробляють на колобіжці різні «штуки».

Так добре повинен їздити Новак на пробі.

Вовк

Новаки стають у ряд за чергою на одному боці площа. Осторонь, збоку стоїть вовк.

Вовк: Я вовк, довгий хвіст,
Вас я хочу з'їсти.
Хто з вас не боїться
Через площу перейти?

*) «Квач» — з «Вогні Орлиної Ради».

Новаки: Ми безстрашні Новаки,
Не злякають нас вовки!

Новаки сміливо перебігають на другий бік площі чи майданчика. Вовк не ловить грачів, лише до них доторкається. І до котрого доторкнеться, той стоїть на місці нерухомо.

Вовк знову намовляє перейти майданчик.

Вовки відповідають так само і швидко біжать виручати товаришів. Подають їм руку і разом повертаються за межу. Вовк за межу не може бігти.

К олесо

Вовки стають у колі. Посередині один Новак крутить шнуром 3—5 метрів завдовжки; на кінці того шнура — мішечок з піском.

Крутити треба над самою землею, так щоб мішечок перебігав там, де ноги Новаків. Новаки при наближенні мішечка підстрибують, щоб він їх не зачепив. Зачеплені виходять з кола. Замість мішечка з піском можна прив'язати м'яч. Коли лишиться три Новаки, а всі вже тричі перескочили шнур, гра кінчается і починають крутити ті, що найкраще підстрибували.

К аміння

Вибрати двох Новаків на чарівників. Їх завдання — зачарувати всіх інших грачів в каміння в означеному часі. Вони ловлять інших грачів, і до котрого з них чарівник доторкнеться, той мусить стояти нерухомо, як камінь, хіба що один з незачарованих відчується, що доторком, щоб він міг знову втікати. Після визначеного часу (дві-три хвилини) почислити камені та визначити нових чарівників. Виграє пара чарівників, яка за однаковий час зачарувала найбільшу кількість грачів. («Наш Шлях»).

Л о з а

(Перестрибувати з розбігу через інших)

Цю гру називають теж «жаб'ячі стрибки».

У цю гру можна грati двом і більше хлопцям. Перший Новак виставляє ногу вперед, опирається руками на її коліно і згине ціле тіло й голову вниз. В кількох кроках за ним стоїть другий Новак виставляє ногу вперед, опирається руками на її коліно і згине пихаючись обома руками від спини зігнутого Новака. Як перескочить, то стає так, як перший Новак. Наступні Новаки перескакують через цих обох і так далі.

Можна зробити коло з 6-10 Новаків і тоді скоки йдуть безперервно, один за другим. Спочатку Новаки сильно нагинаються, пізніше присідають, щоб не тяжко було перескакувати, а коли грачі навчаться добре скакати, той, через якого скачутъ, може щодалі то менше нагинатись, щоб тяжче було перескакувати.

Перескакувати треба легко — лише на пальцях ніг. До спини Новака, через якого перескакують, ледве доторкається кінцями паль-

ців.

Скок роби пружно, начеб ти хотів перелетіти через Новака. Отже скачи легко як пташка, а не як слон.

Скоки

Це улюблені гри Новаків. Скоки в довжину на піску, через малий рівчак, через кущ, невеликий вогонь, через рівчак з водою (не глибокий і не широкий), перескок рівчака з палицею і т. д.

/ ! Метання до цілі

Тут теж ціле поле для забав. Новаки стріляють камінчиками в дерево, грають у війну, влучаючи сосновими шишками, жолудями в ямку з меншої або більшої віддалі.

Особливо багато ігор з м'ячем, як от відома гра «два вогні», поранення сарни (стріляння м'ячем в ноги товарищів з визначеної віддалі). Далі кидання м'ячем до коща, через сітку і т. і.

Можна на стіну або на дерево прибити коло, щоб Новаки стались поділити в середину з певної віддалі (напр. 8-10 кроків). Кожний ціляє означене число разів. Можна м'ячик намочити водою, щоб видно було «стріл». Кожний стріляє означене число разів. Виграє той, хто найкраще поцілив.

Кидання м'ячем

Кидати м'ячем треба вміти правою рукою й лівою рукою і то так зручно, щоб другий Новак, що стоїть за 10 метрів від тебе, зловив той м'яч одною, а потім другою рукою 6 разів зряду.

Правою рукою легко кидати й ловити, але треба добре вправитися, щоб навчитись справно робити це саме лівою. Долоні рук треба так складати, щоб створилася форма миски, і руки подавати дещо вперед. Коли м'ячик впаде до рук, треба зразу ж руки трохи відтягнути назад. Ноги розставити, а рота не розсявляти, бо він тут ніпричому.

Повзання

Прегарні гри і вправи, як непомітний підхід до обложеної твердині, щоб виручити бранців, або щоб непомітно ввійти до табору і взяти хоруговку, непомітно підійти до гніздечка пташки і простежити, як мати годує своїх малят і т. і.

Облога гори

В цій грі може грати ціле гніздо. Чим більше грачів, тим вона цікавіша.

Грачі діляться на дві групи. Одна — менша, що обороняє гору, а друга — більша, що хоче гору здобути. Тих, що боронять, має бути вчетверо менше.

Всі грачі дістають від судді (гніздового-впорядника) двоциферне число, написане виразно, величими цифрами на куску твердішого паперу розміром 10х6 см.

Суддя записує собі — окремо ті числа, що мають їх оборонці. а окремо числа тих, що наступають. Грачі нікому не показують своє числа, а коли займуть свої місця, прикріплюють ці числа до своєї шапочки, так, щоб число було видно. Не вільно прикривати число галузками, хустиною або вміщати десь збоку, чи ззаду, зтл. шапку засувки на тім'я.

Суддя вказує місце оборони гори. Гора мусить бути по змозі з рівним підходом, з кущами, більшими каміннями, ровами і т. д.

Коли гора є більша, а грачів небагато, то суддя визначає райони, які займають ті, що підходять, і ті, що обороняють.

Гра полягає в тому, що оборонці займають місця, закриваючись деревами, каміннями, сидчи в ровах, лежачи, — як лише вигідніше, щоб вони могли все бачити, а напасники не могли прочитати їхніх чисел.

Наступаючи, треба пристосуватися до місцевості, підходити до обложеній горі обережно, використовуючи кожний предмет, що може сковати від гострого зору тих, що є на горі.

Наступають, розміщаючись по всій визначеній площині, але кожен посувався одинцем.

Кожна група вибирає собі старшого.

На свисток судді починається наступ. Одні й другі старажаться якнайкраще побачити число на шапці супротивника. Завважене число голосно вимовляється. Суддя контролює, чи є воно у противній стороні і чи правильно, й тоді, давши знак свиставкою, кричить, що грач «число 47 — вибув». Так гра тягнеться до того часу, поки у одній або другої стороні не буде половини учасників.

Гра ця є дуже цікава. Вперше її впроваджено в новацькому таборі в Старіяви, к. Хирова. Новакам вона так припала довгодоби, що її щодня грали з захопленням.

Дуже важним у цій грі є вміння добре повзати, підходити, вправляти зір, а найважніше в ній те, що вона виробляє у Новаків дисциплінованість та совісність.

Кожний Новак додержує умов цієї гри: добре вміщувати число, правильно його відчитувати й не закривати його під час повзання чи перебігу на відкритому місці. Новак, що вибув з грі (у якого число прочитане), мусить негайно вийти з грища або лежати (коли сухо) на тему місці, де є відчитаний.

Ця гра, коли її добре організовано, захоплює не лише дітей але і старших.

Підготовка до гри Кіма

Найбільше поширення у пластунів гра Кіма належить до вимог 2 проби Новака, але підготовку до неї — до вироблення органів чуття слід стало провадити з Новаками на дуже легких і різномінних вправах.

Записок того, що бачили, Новаки не провадять. Вони ще не

вміють цього скоро виконати, а коли б записували, то це б тягнулося довго, ставало б нудне й не допроваджувало б до цілі.

Краще всього покласти на стіл, на землю або на ліжко кілька (до 15) предметів, щоб Новаки їх не бачили, накрити всі папером або коцем, потім відкрити на дві хвилини і дати Новакам зможу добре запам'ятати, де лежать ті предмети. Потім накрити їх і зробити кілька змін (нoperеставляти). По відкритті Новаки повинні сказати, які зміни зроблено.

По певній вправі впорядник зменшує час оглядання предметів до одної мінuty, радить уважно спостерігати і нарешті контролює, хто найшвидше завважує зроблені зміни. Спочатку треба робити дуже різкі зміни, а потім щоразу переходити до менш помітних.

Спочатку впорядник викладає більш знані предмети, більші зміни пов'язані один з одним, напр.: олівець, перо, ручку, гумку, фарбіку, перо, крейду і т. д., потім додає речі менш уживані, які рідше зустрічаються, напр: гріш, голка, гребінець, свиставка, ніж, мотуз, фасоля, нарешті різні роди шишиок, жолуді, пера птахів, листки дерев і ін. Що різоманітніші будуть речі і що новіші, тим краще.

Ця сама гра слугувить і для вправи нюху, смаку й дотику.

Новакові зав'язують очі й дають понюхати 5-10 різних запахів, як цибуля, часник, смалець, яблуко і т. і. При добрій вправі він легко пізнає, коли не всі, то принаймні більшість запахів.

При вправі смаку так само зав'язують очі і дають Новакові доторкутися кінчиком язика до предметів, які треба відгадати. Язык має дуже велику чутливість. Якщо за першим разом Новак не вгадає якогось смаку, то по вправі і незнані речі скоро запам'ятає.

Не вільно давати таких речей, як паприка, перець, міцний оцет і все, що може зашкодити.

Примітка: Дівчата обов'язані знати 10 довільних ігор. Список ігор подамо в кінці цієї книжки.

Передавання вістки

Не кожний уміє точно передати вістку, навіть коротку. Часто поплуває слова і цілий зміст так, що годі довідатися, чого хоче той, що послав такого недотепного хлопця. Особливо це важне під час війни. Коли дозволяє час, то важливі доручення звичайно пишуть на шматочку паперу і посилають, куди треба. Але коли нема паперу або післанцеві невільно мати при собі якісь папери, тоді вістку передають усно.

Новак мусить уміти передати вістку найменше з 9 слів. Той, що передає вістку, проказує її Новакові. Новак уважно слухає, запам'ятує і повторює. Це потрібне для певності тому, хто вістку передає. Вістки треба подавати короткі і змістовні, як телеграма. От кілька прикладів:

Під час гри між роями, один роєвий передає таку вістку:

1. «Борсуки підходять до табору від Ольшаниць. Напасти на них».

2. «Медведики в лісі, непомітно їх окружити. Підхід від по-

тічка».

3. «Збірка Тушканчиків і Пугачів на площі 11 рано, в одностроях».

4. «Приїхав командант. Збірка на містку перед табором. Лишаються кухарі і дижурний» і т. п.

Усміх Новака

Новак завжди усміхнений, згідливий і веселий. Навіть тоді, як йому не хочеться усміхатися, як терпить біль і підходять сльози, — треба усміхатися.

При кожній трудності, кожнім ділі — навіть в небезпеці — хай ніколи усміх не сходить з лиця Новака. Так робили наші українські воїаки з княжих часів, козаки-запорожці і січові стрільці за новітніх часів.

Пригадайте князя Байду Вишневецького, що сміявся коли його в Царгороді в 1564 році живого повісили за ребро, або Новака Пальмера, якому авто зламало ногу в двох місцях і, який через це терпів великий біль, але в лікарні не скаржився і не кричав. А коли його запитали здивовані лікарі, чому він такий мужній, відповів: «Я не повинен плакати, бо я Новак»*).

Не менш важною прикметою доброго Новака є згідливість у щоденному житті. Не треба сваритися, прозиватися, битися. Навпаки, серед Новаків повинна все бути згода, лад, доброта, згідливість і веселий настрій.

X. Новак радить собі сам

Зарадність

Новак повинен робити сам усе, що може зробити, і не змушувати інших робити щось за нього. Це відноситься до всього життя Новака. Дома, в школі, на прогулянці Новак не послуговується послугами інших.

Новак сам уміє пришпити гудзика. Коли ж не вміє, то хай навчитися у мами чи сестри. Він щодня чистить своє взуття, маєтить його пастою або товщем. Він дотримує порядку в хаті, в школі, в таборі і в інших місцях.

Предмети щоденного в житку й іграшки власного виробу

Новак сам собі робить іграшки. Хоч до того треба мати охоту й замилування, деяке знання і смак, а проте кожний Новак мусить сам щось зробити. Може перша його робота буде кострубата, не така як треба, але вправи й наполегливість завжди дадуть добре наслідки.

Для виробу з дерева потрібний пострий ножик і матеріял. Но-

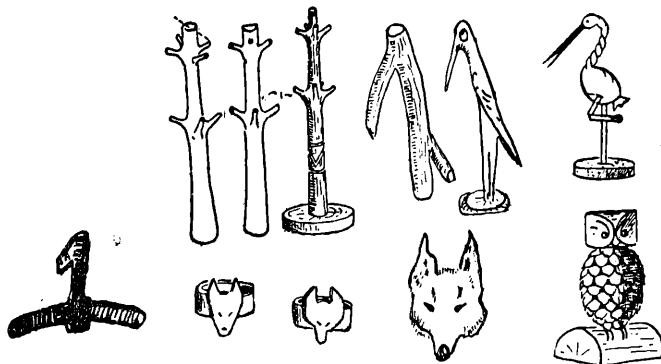
*) Про Новака Пальмера, з англійського.

жик остритися об дрібнозернистий пісковець, або бруск для гострення ножів. Треба придивитися як це робить голляр, або косар чи майстер, що гостриє ножі.

Найкращий матеріал до виробів — липа. Вона м'яка і з неї легко робити округлі речі.

Новак повинен зробити для дому якусь пожиточну річ. Легко зробити колотілку з смеречини, на 4-5 розгалужень, скробачку для взуття, лопатку для чищування болота з черевиків. Дальші вироби з куска липового дерева: ложка, ножик для розрізування книжок і т. п.

Щодо іграшок, то з липи можна робити човники, до яких слід додати вітрила, можна вирізати тотем, голову звірятиного роя, різних звірят і под.

Вироби

Новак уміє зробити лук з ліщинового прута, або з лозини, уміє виструтати стріли з соснової дошки.

Забавки можна виробляти з каштанів (напр. грибки), з горіхів, лудпинок з яєць, шишок і под. До помочі вживати папір, фарби і т. і. Пригадаймо собі забавки, які робляться на ялинку: як багато їх може зробити Новак! Оглянувши склепи, де є іграшки, напевно не одну з них Новак зуміє зробити сам, коли уважно придивиться, як їх зроблено.

Окрема група іграшок — це виліплювані з глини, або плястиліни та склеювані з друкованих листків паперу (різні будівлі, котячі тощо).

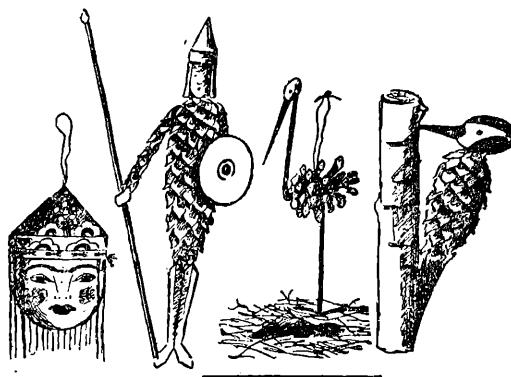
З тонких дощечок і з паперу можна зробити гарного орла (летючого змія) або маленький літак.

ЗАБАВКИ

Запорожець

Видмухати з яйця через дві дірочки білок і жовток. На вужчому кінці можна зробити більший отвір, щоб легше було видмухувати. Ця дірка буде накрита шапкою, або волоссям, і її не буде видно.

На одній половині яйця намалювати водною фарбою козацьке обличчя. Зробити з паперу шапку, або з волосся «оселедець», який носили запоріжці, і приклейти каруком (клесм).

Забавки на ялинку

Можна зробити забавки, що зображені на інших національностях (турка, татарина, негра, москаля тощо).

Бузько*)

Бузька робиться з соснової шиші. Це буде тулуб. Ноги й шию приклеємо столярським клеєм, встремляючи їх між луски шиші. Де треба, там шишку проколюємо шилом, щоб всунути птачок (бузькову шию). Голову можна зробити з глини або корка.

Дятель

Для дятля треба знайти шишку з ялиці. Шишку прикріпити клесм до березового обрубка у двох місцях: де дзьоб і хвіст. Для дзьоба треба зробити дірочку в березовому обрублі і дати туди трохи

*) На сході України — лелека, чорногуз, гайстер.

клєю.

Дзьоб і хвіст зробити з паперу. Хвіст всунути між луски шишкі. Дзьоб треба покрасити червоною фарбою, а все інше чорною або зеленою.

Княжий дружинник

Ноги треба зробити з патичків і всунути їх до тонкого кінця шишкі (з ялиці). Наколінники зробити з паперу. Голову виліпити з глини і розмалювати її. На голову надіти шолом зі срібного паперу. Щит вирізати з картону. Руки зробити з патичків і понаклеювати на них луски з шишкі. Цілого дружинника помалювати бронзовою фарбою. Голову прикріплювати так: в шишку всунути дріт, а потім ще мокру голову з глини надіти на дріт і хай засохне.

Крім цих забавок можна зробити з яйця: жирафу, струся, пінгвіна, жабу, оленя з рогами і кльовна. З шишок: когута, індику тощо.

Роблячи ці забавки дивитися на відповідні образки.

Змій-сова

Такого змія легко зробити з прутиків, мідно пов'язаних між собою, щоб змій був міцний, тривалий. Зверху прутики обтягнути папером, або тонкою матерією — шовком або полотном. Розмалювати. Розмах крил може бути 1-2 метри. Чим більший змій, тим вище він підімається вгору. Дуже важливо, щоб змій не був тяжкий. Коли вага змія 400-500 грамів, то розмах крил повинен бути не менше півтора (1,5) метра.

ДОПОВНЕНИЯ ДЛЯ НОВАЧОК

Вимоги першої проби для Новачок в більшості ті самі, що й для Новаків, але користуючись ними, треба опускати все, непотрібне для Новачок. Це головно відноситься до розділу «Новацькі гри» і «Новак радить собі сам».

Деякі доповнення для Новачок подані вже вище в тексті цієї книжки. Важніші доповнення, які обов'язують Новачок, є такі:

1. Повинна вміти співати в марші.
2. Вміти бавитися в 10 ігор. (Відповідні гри для Новачок вибирає впорядчика).
3. Відбути 4 прогулянки. (Новаків обов'язує лише одна).
4. Почути шепотіння у віддалі 6 метрів, розрізнати з зачмуреними очима: тріскіт галузки, потиряння сірника об коробку, хід чи біг людини по твердій долівці. Цю вправу можна робити в домівці й на прогулянці. Одній Новації зав'язують очі, а друга Новачка або впорядчниця робить різні звуки, які Новачка з зав'язаними очима має розпізнати. Це є вправа для слуху.
5. Вміти скакати через шнур 5 способами:
 - а) перекидаючи шнур через голову й перескакуючи через нього вперед;

- б) так само — взад;
- в) перескакуючи вперед через шнур, який крутять дві інші Новачки;
- г) так само, але перескакуючи боком;
- д) так само, як під літерою «в», але з доскооком другої Новачки.

Новачки варять обід

ЗАКІНЧЕННЯ

В цій книжці ми старались дібрати матеріял, потрібний для того, щоб виховати Новака на майбутню державно-творчу одиницю нашої громадськості. Ми оперли цей метеріял на засадах Пластового Братерства та любові до Бога й Батьківщини.

Але всього цього ще замало. Тут є лише основа, якою може послуговуватися впорядник. Це вже його завдання — поширити й поглибити всі розділи цієї книжки та запалити у Новаків великий вогонь до своєї Батьківщини.

Однак і сам Новак повинен *«старатися пізнавати, вивчати й осягати якнайбільше нового — не лише з цієї книжки, а звідусіль, з кожної ділянки свого життя і з цілого свого оточення.*

Здобуті ним нові знання придадуться для другої й третьої новацької проби.

Чим більше буде Новак знати, тим кориснішим буде він вдома, в рою, в громаді, а в майбутньому — і для цілого свого Народу.

Ми бажаємо Новакам іти вперед і збогачувати своє знання дорою правди, любові до близнього, а передовсім — безмежною любов'ю до України і то не на словах, а на ділі.

Готуйсь!

Список літератури

1. **Л. Бачинський.** Пластові помічення і спостереження. Вид. «Ватра», Ужгород 1926, стор. 64. (Лише для вибору деяких ігор).
2. **Л. Бачинський.** Вовчечата і Лисички. Інструкція для організації гуртків наших наймолодших. Вид. «Ватра», Ужгород 1928, стор. 16.
3. **Л. Бачинський.** Правила доброго поведіння. Ужгород 1928 (два видання). Третє видання, Перемишль 1934, під назвою «Добре поведіння», стор. 112.
4. **Л. Бачинський.** Порадник впорядчика. (Як виховувати новиків). Вид. «Філії Товариства Охорони Дітей». Перемишль 1930, стор. 45.
5. **Л. Бачинський.** Сліди. Вид. «Український Пласт», Прага 1938, стор. 96. (Лише для вибору ігор і опису життя звірят).
6. **Л. Бачинський.** Користь птахів. Вид. «Сільський Господар». Ярослав 1941, стор. 12.
7. **С. Митрусь.** Золоті дитячі роки. Збірник матеріалів для праці з дітьми дошкільного віку в дитячих садках та в родині. Ганновер 1945, стор. 18.
8. * * Т. Самотулка: Шлях Пластового Новака. (Весняна Проба). ч. ч. 10. 11. Мюнхен 1946, стор. 53.
9. «Новак». Журнал для пластових новаків. Авгсбург 1946. (Вийшли 1, 2, 3 і 4 числа).
10. * Український Народний Співаник. Мюнхен 1946, сторінка 160.
11. **М. У.** Гри та забави в пластовій домівці. Вид. Обласн. Пластової Команди. Регенсбург 1947, стор. 40.
12. **Оуд.** Як треба поводитися в товаристві. Авгсбург 1947, сторінок 34.
13. * Колядки, щедрівки і духовні канти. Вид. Св. Павловського Братства. Гайденав 1947, стор. 31.
14. **Т. Самотулка.** Шлях Пластового Новака. Записки Українського Пластуна ч. ч. 4. 5. 6 і 7. Мюнхен 1947, стор. 82.
15. * Богоні Орлиної Ради. Круг новацьких виховників. * * Вид. Союзу Українських Пластунів (Дсадаток до «Вістей Булав»). Мюнхен 1948, стор. 48.
16. **Л. Бачинський.** Збірка віршиків про природу. Вид. УЦДК. Бльомберг 1948, стор. 44.
17. * Пластовий співаник. Вид. «Молоде Життя». Мюнхен * * 1949, стор. 192.
18. * Завдання й основи праці з нашими наймолодшими. * * Вид. УЦДК. Бльомберг 1949, стор. 71.

Багато цікавого матеріалу можна знайти в пластових журналах: «На Сліді», «Молоде Життя», «Пластун», «Малі друзі» і «Вовчечата».

Крім того відомо, що в 1945-1949 р. р. в Німеччині вийшло понад 70 різних дитячих книжечок, в яких знайде впорядчик гарні оповідання з нашої історії, географії, природи тощо.

Книжки цього ж автора

1. Про Палестину.	Кам'янець	Подільський	1920.
2. Вонші, їх життя і шкідливість.		Львів	1921.
3. Рік в садку й городі (Частина садівника).	Перемишль		1922.
4. Як збирати колекції мотилів.	Ужгород		1925.
5. Порадник пластиуни.	Ужгород		1926.
6. Отруйні гадини.	Ужгород		1926.
7. Мотилі шкідливі овочевим деревам і кущам.	Ужгород		1927.
8. Атляс мотилів з 289 кольоров. рисунками.	Ужгород		1927.
9. Правила доброго поведіння (два видання).	Ужгород		1928.
10. Бовчечнята і лисички.	Ужгород		1928.
11. Пластові помічення і спостереження.	Ужгород		1928.
12. Наші табори.	Ужгород		1929.
13. Порадник впорядчика (Як виховувати новиків).	Перемишль		1930.
14. Добре поведіння (3-е видання).	Перемишль		1935.
15. Оля (Спогад).	Коломия		1936.
16. Жахливі володарі нетрів.	Львів		1936.
17. Помічник годівельника курей.	Львів		1936.
18. Сліди.	Прага		1938.
19. Садок коло хати.	Краків		1941.
20. Кури, як джерело доходу в сільському господарстві.	Краків		1941.
21. Збір вовни у кріліків ангора.	Ярослав		1941.
22. Користь птахів.	Ярослав		1941.
23. Вишня.	Краків		1942.
24. Збірка віршків про природу.	Бльомберг		1948.
25. Ми побідили. Жарт на 3 дії.	Бльомберг		1949.
26-29. Пластові календарі на рр. 1925, 1926, 1927 і 1928.	Ужгород.		

Виправлені помилки й доповнення

Стор. Рядок

- 7 6 згори — замість речення «що хлопець може належати до Пластву» повинно бути: «які недоліки має хлопець або дівчина».
- 8 1 здолу — замість «пробу» повинно бути: «приписану перевірку».
- 9 2 здолу — замість «сусідові» треба: «містороєвому».
- 10 20 згори — замість «на» повинно бути «та».
- 24 8 і 9 зг. — переставити
- 43 1 згори — додати: «Новаки поза Німеччиною обов'язані вплачувати вкладки в кожночасно визначуваній висоті».
- 51 3 згори — додати: «і Улад Пластових Новачок».
- 54 5 згори — по словах: «треба приготовитись» додати: «вже переднього дня».
- ” ” 6 здолу — по словах «бо винищують» додати: «з весни до осені».

